

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Jakub VELART

**Perspektivy vzniku nezávislého státu na území Západní
Sahary**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vítová

Olomouc 2018

Abstrakt

Velart, Jakub: Perspektivy vzniku nezávislého státu na území Západní Sahary. Olomouc 2018

Západní Sahara je považována za poslední Africkou kolonii, která stále čeká na své osamostatnění. Práce se zaměřuje jak na události posledních let, tak především posledních měsíců. Vzhledem k mnohaleté stagnaci tohoto konfliktu mohou změnu přinést právě jen současné události. Práce dále analyzuje a hodnotí možnosti budoucích perspektiv této poslední Africké kolonie, a to od historického vývoje a příčin až po vztahy se sousedy a ostatními státy. Vzhledem k historickým souvislostem na tomto území bude pro Západní Saharu a její obyvatele nelehkým úkolem dosáhnout jejich vysněného cíle, tedy samostatného státu, který již od jejího vzniku v roce 1976 postupně uznalo 83 členských zemí OSN.

Klíčové slova: Západní Sahara, Maroko, MINURSO, Polisario, nezávislost

Abstract

Western Sahara is considered to be the last african colony still waiting for independence. This work focuses on event of the past years and especially of the last months. Considering many years of stagnation of this conflict any change can be brought only by current events. This work then analyses and evaluates possibilities of this last african colony's future perspective from historical development and its causes to relationships with its neighbours and other countries. Considering historical context of this land it is going to be a formidable work for Western Sahara and its citizens to reach their ultimate goal – independent state, which, being founded in 1976, is recognized today by 83 member states of the UN.

Keywords: Western Sahara, Morocco, MINURSO, Polisario, independence

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a veškeré použité prameny jsem uvedl v seznamu zdrojů a literatury.

V Olomouci dne:

.....

Podpis

Tímto bych rád poděkoval Mgr. Pavle Vítové za vstřícný přístup a cenné rady a připomínky k napsání mé bakalářské práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jakub VELART**
Osobní číslo: **R15197**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Perspektivy vzniku nezávislého státu na území Západní Sahary**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit možnosti a perspektivy vzniku samostatného státu na území Západní Sahary. Práce se v první části zaměří na deskripci historického vývoje konfliktu. Ve druhé části budou analyzováni hlavní aktéři konfliktu a v závěrečné části budou zhodnoceny perspektivy vzniku samostatné Západní Sahary.

The aim of bachelor thesis is to analyze and evaluate the possibilities and perspectives of the emergence of an independent state in the territory of Western Sahara. The first part will focus on the description of the historical development of the conflict. In the second part, the main actors of the conflict will be analyzed and in the final part the perspectives of the creation of the independent Western Sahara will be evaluated.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **10 - 15 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

1) HOLT, Bella. Western Sahara, Sahrawi Arab Democratic Republic: Protracted Sahrawi displacement and Camping. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2017. ISBN 978-1542518116. 2) KROPÁČEK, Luboš. Islám a Západ: historická paměť a současná krize. Praha: Vyšehrad, 2002. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 80-7021-540-2. 3) MILLER, Susan Gilson. A history of modern Morocco. New York: Cambridge University Press, 2013. ISBN 9780521810708. 4) SPRINGEROVÁ, Pavlína, Michaela KUDYNOVÁ a Lenka POLCEROVÁ. Západní Sahara - zapomenutý konflikt. V Olomouci: Periplum, 2012. Studie a analýzy (Periplum). ISBN 978-80-86624-60-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Pavla Vítová**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce: **16. května 2017**
Termín odevzdání bakalářské práce: **13. dubna 2018**

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 15. května 2017

Obsah

Seznam obrázků:	8
Seznam zkratk:	8
Úvod	9
Cíle a metody	10
1. Terminologie samostatnosti státu a práva národů na sebeurčení a jiné mezinárodně právní pojmy	11
1.1. Stručné geografické členění území Západní Sahary a sousedních území	12
1.2. Zdroje informací z poslední doby ovlivňující možná současná (ne)řešení situace	14
2. Problematika konfliktu o Západní Saharu v novodobých historických souvislostech	15
2.1. Kolonizace a tlak na její konec - 1884-1975	15
2.2. Vznik konfliktu až plánu autonomie navržený Marokem 1975–2011	16
2.4. Vliv arabského jara a uprchlické krize 2010-2013	19
3. Dynamika vývoje posledních let	20
3.1. Pravomocí mise MINURSO v roce 2013 a pohled tajemníka OSN Pan Ki-muna	20
3.3. Změny po konfliktu v oblasti Guargueret na mauretánských hranicích	21
3.4. Vstup Maroka do AU a prodloužení mise MINURSO do 30.4. 2018	22
3.5. Konference EU a AU v Abidžanu a zákazy obchodních smluv EU a Maroka	23
4. Faktory ovlivňující budoucí vývoj a současné vlivy na nedořešení konfliktu	26
4.1. Arabské jaro, uprchlická krize a islámský extrémismus	26
4.2. Nejednotnost Rady bezpečnosti OSN a geopolitický střet dvou supervelmocí	28
4.3. Mezinárodněprávní vlivy a postoje	29
4.3.1. Státy uznávající samostatnost SADR	30
4.3.2. Antagonismus zájmů fronty Polisario a Maroka a referendum	30
4.3.3. Politika a vliv afrických států po vstup Maroka do AU a rostoucí napětí v uprchlických táborech v Alžírsku	32
4.4. Ekonomické a obchodní vlivy Západní Sahary	35
4.5. Monitoring a svoboda projevu	38
5. Závěr	41
5.1. Jaká je perspektiva vzniku samostatného státu na území Západní Sahary?	42
5.2. Jaká je perspektiva zániku samostatného státu SADR?	43
5.3. Jak se bude v nejbližších letech žít v Západní Sahaře?	43
Seznam literatury	47

Seznam obrázků:

Obrázek 1. Území Západní Sahary

Obrázek 2. Západní Sahara se současným stavem ovládaných území

Obrázek 3. Velké Maroko v představách marockých nacionalistů

Obrázek 4. Vlajka SADR

Obrázek 5. Uprchlické tábory v alžírské oblasti v okolí Tindufu

Obrázek 6. Světová naleziště fosfátů

Obrázek 7. Západní Sahara dle mise MINURSO v roce 2017

Seznam zkratek:

AU – Africká unie

ECA – Hospodářská komise pro Afriku

ECOWAS – Západoafrické hospodářské unie

ESD – Evropský soudní dvůr

EU – Evropská unie

ICJ – Mezinárodní soudní dvůr

KLDR – Korejská lidově demokratická republika

MINURSO – United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara

MMF – Mezinárodní měnový fond

OAU – Organizace Africké jednoty

OCP – Marocký fosfátový koncern

OSN – Organizace spojených národů

SADR – Saharská arabská demokratická republika

UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees

UNICEF – United Nations Children's Fund

UNMAS – Mezinárodní organizace proti nášlapným minám

Úvod

Západní Sahara je území na severozápadě afrického kontinentu s extrémně malou hustotou obyvatelstva, nízkou životní úrovní a obyvateli, kteří jsou potomky kočovných nomádů a Berberů. Země s obrovským nerostným a přírodním bohatstvím, významnou geopolitickou polohou u pobřeží Atlantiku a nevyřešeným státním statutem. Pro některé poslední místo v Africe s nedokončenou dekolonizací, pro jiné samostatný stát s částečně okupovaným územím Marokem, pro někoho pevná součást Marockého království jakožto jeho nejjižnější provincie.

Od poloviny sedmdesátých let je území okupované Marockým královstvím. I když ho Maroko považuje za suverénní část svého území a pokládá ho za svou nejjižnější provincii, je tento status uznávám jen minimálním počtem států. Počátky tohoto konfliktu sahají do doby africké kolonizace, kdy již v 80. letech 19. st. obsadilo toto území Španělsko a označilo jej za svou kolonii pod názvem Španělská Sahara. Poté, kdy se v 70. letech 20. st. vzdávají Španělé této své kolonie si začínají klást nárok na toto území sousední státy, a to především Maroko a Mauritánie. I přes jednoznačnou okupaci Západní Sahary marockými vojsky se zde dokázal vytvořit odpor a vzniklo osvobozené hnutí fronty Polisario. Konflikt se zdál být vyřešen v 90. letech, kdy Maroko uzavřelo příměří s frontou Polisario a na chvíli tak zastavilo konflikt, trvající čtvrt století, který si vyžádal tisíce obětí.

Tématem této práce je perspektiva vzniku samostatného státu na území Západní Sahary. Po prostudování problematiky, historie a zejména současného vývoje a geopolitických souvislostí je však tématem spíše antagonistická otázka – perspektiva zániku státu SADR – Saharské arabské demokratické republiky, kterou již od jejího vzniku v roce 1976 postupně uznalo 83 členských zemí OSN.

Cíle a metody

Tato práce si klade za cíl analyzovat a zhodnotit situaci Západní Sahary a jejího postavení v mezinárodním prostředí. Hlavním předmětem zájmu bude popis historických souvislostí, které se udály na tomto území a vedly k možným příčinám dnešní situace, a formulovaly dnešní vztahy se sousedními státy, i zbytku celého světa. K dosažení cíle práce poslouží hledání odpovědí na výzkumné otázky: Lze se bavit o vzniku nezávislé Západní Sahary nebo naopak o jejím zániku? Jaké příčiny na život má desítky let trvající marocká okupace a jak se bude v následujících letech žít v Západní Sahaře?

Metodikou je analýza a zhodnocení dostupných informací, se zaměřením převážně na události posledních let. První část bakalářské práce se pokouší dát problematiku Západní Sahary do mezinárodně právních, geografických a historických souvislostí. Tyto pojmy a jejich detaily, budou podkladem pro nalezení dalších souvislostí problematiky Západní Sahary popisované ve zbytku této práce. Druhá část „Problematika konfliktu o Západní Saharu v novodobých historických souvislostech“ popisuje vyhodnocené důležité souvislosti současné situace území Západní Sahary od kolonizace Španělskem v roce 1884 až po rok 2013, kdy se vývoj událostí změnil a začal po letech opět nabývat na výbušnosti. Třetí část „Dynamika vývoje posledních měsíců“ zhodnocuje názor na současný a zejména budoucí vývoj perspektiv Západní Sahary. Závěrečná část „Závěr – jak se bude žít v Západní Sahaře?“ je výsledkem informací často velmi protichůdných, mezinárodně právních faktů, pohledů na budoucnost Západní Sahary nejenom z pohledu dvou aktérů konfliktu, ale i dalších účastníků mezinárodního společenství a vyvozených závěrů, které vyplývají z této práce. Pro výzkum a psaní práce byly využity knižní zdroje, ale hlavně internetové zdroje, zachycující události hlavně z posledních několika málo let.

1. Terminologie samostatnosti státu a práva národů na sebeurčení a jiné mezinárodně právní pojmy

Samostatný stát má z hlediska všeobecně uznávaných principů mezinárodního práva dané území s příslušným obyvatelstvem za stát pokládá po splnění několika základních kritérií, a to zejména stálé obyvatelstvo na stálém, jasně vymezeném území s fungující vládou schopnou toto území kontrolovat. Posledním prvkem je schopnost reprezentace nebo vlády daného státu zajistit uznání státu jinými už existujícími státy z mezinárodněprávního hlediska. Jak je to tedy v případě Západní Sahary? Podle rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora (ICJ) z roku 1975 existuje v Západní Sahaře dostatečně početné, historicky svázané a stálé obyvatelstvo i přes stále početnou část kočovných nomádů a berberských kmenů. Z marockého pohledu je západosaharské obyvatelstvo dlouhodobě vázáno na marocké sultanáty. Území Západní Sahary je rovněž dáno rozhodnutím ICJ, který rozhodnul, že na území Západní Sahary existovaly politicky organizované kmeny se svými vůdci a částečně stálým územím s vazbami na marocké sultány a ostatní obyvatelé saharských kmenů. Z marockého pohledu jsou jasné historické vazby tohoto území i obyvatelstva na marocké sultanáty, a i v Berlínské konferenci o kolonizaci Afriky z roku 1885 se mluví o území Terra nullis – území nikoho, tedy možné k obsazení jiným státem.

Vláda v případě Západní Sahary v současné době ovládá jen 25 % území SADR, a to ještě z exilu v Alžírsku. Toto je z jejich pohledu ale způsobeno marockou okupací zbylého území. Z pohledu Maroka je situace diametrálně odlišná, marockou jižní provincii částečně okupují rebelské skupiny řízené frontou Polisario. Uznání státu v mezinárodním právu v případě SADR uznalo samostatnost tohoto státu celkem 84 zemí, část z nich ale časem pod tlakem z různých příčin revokovalo toto rozhodnutí a část států sice SADR jako samostatný stát uznalo, ale nenavázalo s ním diplomatické vztahy. Z marockého pohledu je situace jednoduchá, Západní Sahara je nedílnou součástí Marockého království s poloautonomním statutem, jako jižní provincie. V Evropě zatím neuznala SADR žádná země, nejbližší k tomu mělo Švédsko, kdy parlament svým usnesením vyzval vládu k uznání SADR, ale vláda v roce 2017 pod politickoekonomickými tlaky k tomuto kroku nepřistoupila. (Sahara press service, 2017a)

V kontextu problematiky Západní Sahary, SADR a Marockého království bylo vydáno mnoho rezolucí OSN k uplatnění těchto práv a navrženo mnoho řešení, které vždy díky neslučitelným zájmům obou stran konfliktu nikdy nevedly k žádnému závěru, nebo

spíš ani k zahájení řešení těchto problémů. Řešení probíhá dodnes zejména na půdě OSN a Radě bezpečnosti, která nemá schopnosti, ani vůli tyto problémy dořešit. Příkladem neschopnosti členských států OSN a jeho orgánů je mandát mise MINURSO. Od roku 2013 navrhuje část členských zemí OSN přidat do pravomocí mise monitoring v oblasti lidských práv v Západní Sahaře, Rada bezpečnosti opakovaně každoročně tuto pravomoc misi odmítá přidat, a to díky právu veta některých zemí. Mise MINURSO se tak opakovaně stává jedinou novodobě vyslanou misí do krizových oblastí bez této pravomoci.

1.1. Stručné geografické členění území Západní Sahary a sousedních území

Obrázek 1. Území Západní Sahary

Zdroj: <https://www.infoplease.com/atlas/western-sahara>

Západní Sahara je sporné území v severozápadní Africe. Na severu sousedí s marockou provincií Tarfaya, na severovýchodě s Alžírskem a na jihu a jihovýchodě s Mauritánií. Atlantský oceán omývá západní pobřeží. Západní Sahara leží na ploše o rozloze 266 000 km² a na jejím území žije okolo 603 000 obyvatel. Země je z větší části spravována Marokem, které ji považuje za integrální součást svého území a kontroluje asi 75 % území. Zhruba 25 % rozlohy země je pod kontrolou osvobozenického hnutí, které celé území Západní Sahary považuje za Saharskou arabskou demokratickou republiku (SADR). (CIA, 2014a)

Obrázek 2. Západní Sahara se současným stavem ovládaných území

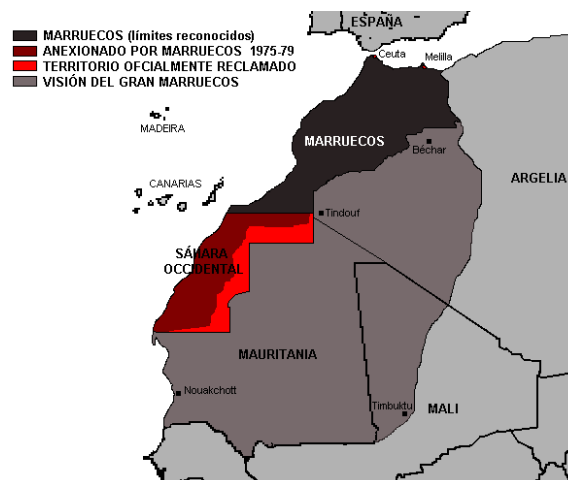
Zdroj: https://blog.vlastenci.cz/wp-content/nahrane/zapadni_sahara.jpg

Maroko je stát na nejzazším severozápadě Afriky. Rozkládá se na 446 550 km² s více než 34 mil. obyvateli. Jeho sousedy jsou na východě Alžírsko, na jihu Západní Sahara (je-li toto sporné území považováno za součást Maroka, pak Maroko sousedí na jihu s Mauretánií) a na severu dvě malé španělské enklávy Ceuta a Melilla. (CIA, 2014b)

Španělská Sahara je dnešní území Západní Sahary nazývané takto v době španělské kolonizace od začátku 20. století do roku 1975. Marocká Sahara – opět název pro území dnešní Západní Sahary používané zejména v posledních letech některými příznivci autonomie v rámci Maroka. (Marks, 1976)

Velké Maroko, politicko-nacionalistický projekt marockého království z 50. a 60. let 20. století zahrnující Maroko, Západní Saharu, Mauretánii, severní část Mali a saharské území Alžírsko, vycházející z největších územních zisků marockých sultanátů. (Seddon, 1987)

Obrázek 3. Velké Maroko v představách marockých nacionalistů

Zdroj: https://it.wikipedia.org/wiki/Grande_Marocco

1.2. Zdroje informací z poslední doby ovlivňující možná současná (ne)řešení situace

Pro informace k získání názoru na současné možnosti řešení situace v Západní Sahaře jsou nejdůležitější relativně čerstvé informace o událostech po arabském jaru a s ním související uprchlickou krizí. Jednání mezinárodního společenství včetně OSN i AU stagnuje již celé první desetiletí 21.století, zejména po mírném příklonu OSN a rozhodujících světových mocností k marockému návrhu na autonomii území Západní Sahary.

Z publikovaných zdrojů lze čerpat zejména z oficiálních webů OSN, MINURSO, velkých světových tiskových agentur (Reuters, BBC, CNC, ale i Al Jazeera a jiných, zejména španělských a francouzských).

Přímo z oblasti konfliktu v Západní Sahaře přicházejí jen strohé informace buď ze strany fronty POLISARIO nebo z oficiálních marockých tiskových agentur a tyto zprávy jsou samozřejmě navzájem diametrálně odlišné. Nezávislí novináři přinášejí z těchto oblastí zprávy hodně sporadicky a jsou ihned po vstupu pod kontrolou četných bezpečnostních marockých jednotek. V mnoha případech byli z tohoto území i násilně vyhoštěni a perzekuováni. (Rwd, 2007)

2. Problematika konfliktu o Západní Saharu v novodobých historických souvislostech

Západní Sahara má dlouhou historickou tradici. Na jejím území žilo mnoho berberských a kočovných nomádských kmenů. Kvůli tomuto kočovnickému způsobu života nebyl nikdy vytvořen na jejím území větší organizovaný útvar, který by se dal považovat za stát. Zájem o zabránění tohoto území přišel až s obdobím kolonizace, tedy prvních Evropanů. Hlavním motivem kolonizace Západní Sahary byla snaha zabezpečit obchodní přístavy na Kanárských ostrovech.

2.1. Kolonizace a tlak na její konec - 1884-1975

Berlínská konference přidělila Španělsku území Západní Sahary jako Terra nullis, tedy území možné obsadit bez nutnosti plnit jakékoliv závazky. V 30. letech Španělsko vojenskou expanzí a smlouvami s posledními domorodými kmeny získává kontrolu nad celým územím Západní Sahary a nazývá ho Španělská Sahara.

V 60. letech 20. st. získalo Maroko samostatnost a ihned přišlo s myšlenkou Velkého Maroka, tedy o vytvoření Maroka v hranicích největších územních zisků marockých sultanátů. Toto území zahrnovalo nejen území Maroka, Západní Sahary, ale i území celé Mauretánie a části Alžírsko, s kterým prohrálo i krátký válečný konflikt a hranice s Alžírskem uznalo. V roce 1960 získává nezávislost i Mauretánie a vznáší územní nároky na část území Západní Sahary.

Na začátku 70. letech 20. st. je založena fronta Polisario jako národně osvobozené hnutí levicově orientované i se svou vlastní ozbrojenou složkou. V té době hledá podporu u všech zemí sousedících se Španělskou Saharou na základě společných zájmů, zbavit se španělských kolonizátorů.

V roce 1974 OSN zapsala Západní Saharu do seznamu nesamosprávných území a vyvíjí silící tlak na dekolonizaci Španělskem a uspořádání referenda o sebeurčení. Španělsko se poměrně intenzívně snažilo tyto výzvy plnit a uspořádalo sčítání lidu Západní Sahary, jako základ pro přidělení volebního práva pro uvažované referendum. Toto referendum španělská vláda stanovila na začátek roku 1975, ale Maroko proti tomu vyjádřilo ostrý rozpor. Za souhlasu Francie a USA se dohodlo s Mauretánií a vneslo společně s touto zemí územní nároky na Španělskou Saharu. Marocký nesouhlas s referendem o nezávislosti Západní Sahary vycházel z historických a kulturních vazeb, poukazoval na historická období, kde území Západní Sahary bylo spravováno marockými

sultány. Téhož roku vydává ICJ usnesení, že ani Maroko, ani Mauretánie nemají právo uplatňovat nad územím Západní Sahary jakoukoliv územní svrchovanost. (ICJ, 1975)

Marocký král s tímto rezolutně nesouhlasil a zorganizoval Zelený pochod (Green march), kde vyslal asi 350 000 marockých civilních obyvatel doprovázených asi 10 000 vojáky k pochodu na Západní Saharu. Reakcí OSN byla rezoluce Rady bezpečnosti s výzvou Maroku na okamžité stažení vojska. V rámci kompromisního řešení nabídnul tehdejší generální tajemník OSN Kurt Waldheim převzít území Západní Sahary OSN do dočasné správy, toto ale bylo Marokem odmítnuto. Další už spíše pasivita OSN k této otázce byla způsobena postojem USA a Francie. Tyto státy měly vlastní geopolitické zájmy v této oblasti, zejména jejich podpora, spojení s Marokem a obavy z fronty Polisario, která byla vysoce levicově až marxisticky orientována. USA nechtělo posílit vliv SSSR v této oblasti. (BBC News, 1975)

2.2. Vznik konfliktu až plánu autonomie navržený Marokem 1975–2011

Tehdejší frankistické Španělsko se ocitlo ve složité situaci. Na jedné straně byl tlak OSN na uspořádání referenda a předpokládaný zájem obyvatelstva na vytvoření samostatného státu. Na druhé straně tlak USA, Francie a zájem Maroka o tato území a jeho vyslovené nároky i na další španělské území – Celila a Melita, Kanárské ostrovy. Výsledkem byla Madridská dohoda mezi Španělskem, Marokem a Mauretánií o odchodu Španělska ze Západní Sahary a rozdělení území mezi Maroko (2/3), oblasti na severu a Mauretánií (1/3) oblast na jihu. V únoru 1976 se Španělsko definitivně stáhlo z území Západní Sahary. (Madridská dohoda, 1975)

Původní obyvatelstvo reprezentované frontou Polisario považovalo jednání Španělska za zradu a Maroko a Mauretánii za okupanty. Reakcí tedy bylo 27.2.1976 vyhlášení Saharské arabské demokratické republiky frontou Polisario a tím vznik samostatného státu na území Západní Sahary. Zároveň vyhlásila válku jak Maroku, tak Mauretánii v důsledku narušení své suverenity a zahájila ozbrojené boje formou guerillové války.

Obrázek 4. Vlajka SADR

Zdroj: <http://www.statnivlajky.cz/zapadni-sahara>

Maroko zahájilo plošné bombardování oblastí ovládaných frontou Polisario, čímž způsobilo hromadný útek části obyvatelstva do Alžírska, hlavně do oblasti v okolí Tindufu. Toto město se postupně stalo i sídlem vlády SADR. (Mohamed, 2017)

V létech 1977 až 1979 fronta Polisario guerillovou válkou poměrně úspěšně bojovala jak s Marokem, tak zejména s Mauretánií. Podařilo se ji opakovaně dostat až na mauretánské území, kde Mauretánii způsobovala velké škody zejména na železniční infrastruktuře a v poškozování dolů. Ekonomicky slabá a válkou vyčerpaná Mauretánie nakonec přistupuje na Alžírskou dohodu, v níž se Mauretánie zavazuje vyhlásit, že nebude mít žádné teritoriální nároky na území Západní Sahary.

Konec sedmdesátých let byl charakterizován vojenskými úspěchy fronty POLISARIO až po její vojenskou převahu. Maroko se tuto situaci rozhodlo řešit stavbou písečné zdi oddělující pobřežní oblasti a oblasti s nalezišti fosfátů, od téměř pustých oblastí na hranicích Alžírska. Tato zeď byla stavěna v několika etapách od roku 1980 do roku 1987. Zeď byla opatřena ostnatými dráty a neprostupnými minovými poli. (Holley, 2017a)

V roce 1988 začalo OSN vyvíjet iniciativu na mírové ukončení konfliktu. OSN prostřednictvím generálního tajemníka předalo Maroku i frontě Polisario odděleně tzv. „Návrh na vyrovnání“, který obsahoval návrhy na vyřešení konfliktu na základě rezoluce OSN z roku 1960. S tímto plánem vyjádřily obě zúčastněné strany předběžný souhlas a výsledkem bylo referendum naplánované na rok 1992. Toto referendum se však dodnes nekonalo a v současné době je jeho konání víc než utopické. (UNSC, 1988)

Tématem dalších mnoha let se stala organizace referenda v Západní Sahaře a oddalování tohoto referenda zejména ohledně antagonistickým názorům na přidělení volebního práva příslušným voličům.

29.4.1991 Rada bezpečnosti OSN rezolucí 690 zřídila misi Organizace spojených národů pro organizaci referenda v Západní Sahaře – MINURSO (Mission for the Referendum in Western Sahara), aby uspořádala referendum obyvatel Západní Sahary o sebeurčení nebo volné přidružení k Maroku a dodržování mírové dohody a zajištění repatriace uprchlíků. Referendum bylo naplánováno na rok 1992, ale dodnes se obě strany konfliktu nejsou schopny, anebo ochotny domluvit se na podmínkách konání referenda, zejména jsou diametrálně odlišné názory na to, kdo má být legitimním voličem. Fronta Polisario trvala na tom, že volební právo má jen ten, kdo žil na území Španělské Sahary a byl zahrnut do sčítání lidu pro přípravu referenda uspořádané v roce 1974 Španělskem, Maroko chtělo do referenda zahrnout všechny plnoleté obyvatele pocházejícího z kmenů Sahrawi – saharské kočovné kmeny bez ohledu na aktuální bydliště. Po několika upřesňujících návrzích z obou stran i OSN, proběhlo jednání v Houstonu, kde byl podepsán kompromisní návrh, s kterým souhlasily obě strany. Tyto dohody se nazývají Houstonské smlouvy a byly podepsány v roce 1997. (UNSC, 1991) (UNSC, 2003)

V roce 2001 byl vyhlášen 1.Bakerův plán – návrh na autonomii území Západní Sahary bez možnosti vzniku samostatného státu. Maroko s tímto návrhem vyjádřilo předběžný souhlas, ale fronta Polisario to razantně odmítla. Druhý pokusem bylo v roce 2003 vyhlášený 2.Bakerův plán, v němž James Baker přidává ke svému původnímu plánu i možnost rozhodovat po pěti letech přechodného období v referendu a samostatnosti území Západní Sahary. Maroko tento druhý Bakerův plán pro možnost vzniku samostatné Západní Sahary rezolutně zamítlo. Marocké zamítnutí tohoto plánu je však dle politických rozborů způsobeno neochotou Maroka tuto otázku řešit referendem a zájmem zachovat současné status quo s postupným oslabováním fronty Polisario a rostoucí asimilací marockého obyvatelstva na území Západní Sahary. V roce 2004 Maroko vyhlásilo území Západní Sahary za nedílnou součást Marockého království jako svou jižní provincii s poloautonomním statutem. Zároveň Maroko definitivně odmítlo uspořádání referenda na tomto území. (UN Security Council, 2001) (UN Security Council, 2003)

Maroko poté přichází s vlastním návrhem na autonomní uspořádání území Západní Sahary, ke kterému se částečně přiklání i OSN, ale oboustranná jednání od té doby probíhají jen ve formě diskuse bez stanovení dalších jasných kroků směřujících k vyřešení konfliktu. Fronta Polisario marocké řešení zásadně odmítá, protože obsahem není referendum o samostatnosti a ani návrh autonomie neodpovídá zájmům západosaharských obyvatel, navíc bylo navrženo jednostranně Marokem bez jakékoli diskuse s frontou Polisario.

2.4. Vliv arabského jara a uprchlické krize 2010-2013

Arabské jaro vypuklo v prosinci 2010 v Tunisku a brzy se rozšířilo do dalších arabských zemí – zejména do Egypta, Alžírsko, Jemenu, Bahrajnu, Sýrie a Libye. Podnětem byly nedobré životní podmínky lidí, vysoká nezaměstnanost a nesvoboda způsobená autoritářskými režimy ve většině arabských a afrických zemích. V Maroku byly tyto protesty téměř nejmenší ze všech arabských zemí. Bylo to důsledkem relativně lepších životních podmínek ve srovnání s jinými zeměmi a velkou oblibou krále Mohammeda VI. mezi marockým obyvatelstvem, přesto rychle slíbil politické změny a na základě nich se v Maroku dokonce měnila ústava. (Labott, 2011)

Toto se však netýkalo obyvatel Západní Sahary. Pro ně znamenaly protesty ve zbylém arabském světě další impuls ke zvýšení aktivity v boji za samostatnost Západní Sahary. Ve všech větších městech proběhla řada demonstrací i s ozbrojenými střety. (Ahmed, 2012)

3. Dynamika vývoje posledních let

Situace se zdála být nevyřešitelná, historické souvislosti přiřazovaly obyvatelé Západní Sahary do područí dalších států. OSN se snažilo již dávno vyřešit danou situaci, avšak až do 90. let byla situace značně vyhrocena. Teprve v 90. letech se zdálo, že je na stole možné vyřešení a uklidnění západosaharského konfliktu. OSN vytvořilo humanitární misi MINURSO jakožto ochranu pro místní obyvatele, avšak jediné čeho se tím dosáhlo, bylo rozdělení země ochranným valem, jenž odděluje zemi na část ovládanou Marokem a část ovládanou frontou Polisario.

3.1. Pravomocí mise MINURSO v roce 2013 a pohled tajemníka OSN Pan Ki-muna

V roce 2013 Rada bezpečnosti OSN obnovila misi MINURSO se starými pravomocemi bez možnosti monitorování lidských práv na území Západní Sahary. Výsledkem těchto diplomatických aktivit byla návštěva krále Mohammeda VI. v listopadu 2013 ve Washingtonu a setkání s americkým prezidentem Barackem Obamou. Po setkání okomentoval toto setkání mluvčí Bílého domu Jay Carney slovy: „Marocký plán autonomie Západní Sahary je vážný, realistický a věrohodný. Plán představuje potenciální přístup, který může uspokojit aspirace a zájmy všech lidí žijících na území Západní Sahary. Plán umožní řídit těmito lidem své záležitosti v míru a důstojnosti.“ (Sahara question, 2015)

Z uvedených skutečností vyplývá, že dodržování lidských práv, svobody slova a možnost svobodného vyjádření vlastních názorů a svobody pohybu se stává stěžejním problémem lidí v Západní Sahaře. Možná ještě důležitějšího, než je samostatnost případně autonomie Západní Sahary. Mezinárodní společenství jednoznačně ustupuje tlaku Maroka a také zájmy velmocí a Evropy, ať už ekonomické nebo geopolitické, jsou nadřazovány zájmům západosaharských obyvatel na základní právo, a to lidské právo na důstojný život.

V březnu 2016 navštívil generální tajemník OSN Pan Ki-mun Alžírsko. Po osobní návštěvě a uspořádání názoru na konflikt v uprchlických táborech v jiho-alžírském Tindufu konstatoval nespokojenost s vůlí obou stran vyřešit tento konflikt, který trvá už více než 40 let. Vyzval obě strany, aby zahájily intenzivní proces vedoucí ke skutečnému pokroku směrem k přijatelnému řešení. Pan Ki-mun projevil frustraci zejména s životními podmínkami v utečeneckých táborech obyvatel Sahrawi. V souvislosti

s katastrofálními životními podmínkami konstatoval, že neexistuje skutečný pokrok v řešení situace sahrawských uprchlíků. V souvislosti s těmito skutečnostmi pojmenoval současný status území Západní Sahary jako území okupované Marokem. (News24, 2016a)

Maroko na to ostře reagovalo a obvinilo generálního tajemníka OSN Pan Ki-muna z opuštění neutrality, objektivity a nestrannosti. Zejména Maroko odmítlo označení statusu Západní Sahary jako okupované území. Zároveň vyjádřilo nesouhlas s uspořádáním dárcovské konference pod záštitou OSN, jejímž cílem bylo získat prostředky na zlepšení životních podmínek sahrawských uprchlíků v Alžírsku. (News24, 2016b) (Morocco on the Move, 2016)

Reakcí Maroka bylo vyhoštění 80 civilních zaměstnanců mise MINURSO z území Západní Sahary a ukončení spolupráce s touto misí. Tím velice zhoršilo možnost plnění cílů mise. Tato situace představovala největší konflikt mezi Marokem a OSN od vyslání mise MINURSO na území Západní Sahary. Vůdce hnutí Polisario Mohammad Abdulaziz poslal dopis generálnímu tajemníkovi OSN Pan Ki-munovi, kde vyzývá OSN, aby tvrdě reagovalo na marocký čin vyhoštění 80 členů mise MINURSO a varoval před zvýšením marocké agrese a možností eskalace ozbrojeného konfliktu. Zároveň vyzval OSN, aby se zasadilo o propuštění sahrawských politických vězňů z marockých vězení. (News24, 2016c)

3.3. Změny po konfliktu v oblasti Guargueret na mauretánských hranicích

Oblast Guargueret leží v jižní části území Západní Sahary asi 40 kilometrů severně od mauretánského města Nouadhibou. Přes toto území prochází nárazníkové pásmo hlídané jednotkami OSN v rámci mise MINURSO. Tyto jednotky oddělují od sebe ozbrojené složky fronty POLISARIO na jihu a marockou armádu na severu. Do nárazníkového pásma dle rezoluce OSN nemají možnost vstupu ozbrojené ani jiné jednotky obou znesvářených stran.

14. srpna 2016 však marocké jednotky do tohoto území vstoupily a dostaly se až na 120 m od jednotek frontu Polisario. Došlo tak k největší eskalaci napětí od vyhlášení dočasného příměří v roce 1991. Ihned poté OSN skrze svého generálního tajemníka Pan Ki-muna vyzvala obě strany k zachování klidu zbraní a okamžitému stažení mimo

nárazníkové pásma. Zároveň konstatovala potřebu respektovat dohody o příměří, které zakazují vniknutí do tohoto pásma. (Polisario, 2017) (Sahara press service, 2016a)

Maroko prohlásilo, že jeho akce je zaměřena na zastavení přeshraničního pašování zejména ojetých aut. Později Maroko upřesnilo svou přítomnost nutností kontrolovat silniční spojení pro zastavení pašování zbraní, drog a nelegální přechody hranic. Zároveň oznámilo, že provádí opravu této části silnice, že se v pásmu nenachází žádný člen marocké armády, jen policejní marocké jednotky na ochranu stavebníků a kontrolu projíždějících vozidel. Následně vstoupily do pásma i jednotky fronty Polisario s cílem zastavit postup Marockých jednotek. Od poloviny srpna začaly situaci monitorovat jednotky MINURSO a vstoupily mezi jednotky obou stran. OSN opakovaně vyzývala obě strany k opuštění pásma a uklidnění velmi vyhrocené situace.

Po dalších jednáních, mezi generálním tajemníkem OSN a marockým králem oznámilo Maroko, že jednostranně stáhne své jednotky z ochranného pásma v oblasti Guargueret. Dalším vlivem na ústup Maroka bylo bezesporu i vstup Maroka do Africké unie, a to v lednu 2017. Na základě tohoto vývoje stáhla také fronta Polisario své jednotky z nárazníkové zóny. (UN News, 2017)

3.4. Vstup Maroka do AU a prodloužení mise MINURSO do 30.4. 2018

V roce 1984 Maroko na protest uznání samostatnosti SADR většinou afrických států vystoupilo z předchůdce Africké unie, tehdejší Organizace africké jednoty (OAU). Tato kontinentální izolace se ale pro Maroko stávala postupně čím dál větším problémem jak ekonomickým, tak politickým. Proto po dlouhých vyjednáváních se Maroko rozhodlo do Africké unie znovu vstoupit s vítaným souhlasem dalších afrických zemí. Stalo se tak v lednu 2017. Ihned po vstupu Maroka do AU se i na této půdě řešila problematika Západní Sahary. V březnu 2017 zasedala bezpečnostní rada AU za účelem jednání o Západní Sahaře. Dalším zdrojem sporů byla žádost Maroka o vyloučení SADR ze schůzky AU s Hospodářskou komisí pro Afriku (ECA) a později nátlak Maroka na neúčast SADR na summitu EU a AU. (BBC News, 2013)

V dubnu 2017 Rada bezpečnosti OSN prodloužila misi MINURSO do roku 2018. Rada jednomyslně přijala usnesení č.2351 a vyzvala smluvní strany konfliktu Západní Sahary, aby obnovily jednání pod záštitou generálního tajemníka OSN bez předpokladů a v dobré víře, aby usnadnily trvalé a vzájemně přijatelné politické řešení. Zároveň Rada vyzvala obě strany, aby plně spolupracovaly s operacemi mise MINURSO a aby

umožnily a učinily nezbytné kroky k zajištění neomezeného pohybu jednotek mise MINURSO. (UN, 2017)

Mise MINURSO má asi 450 členů, většinou se jedná o vojenské pozorovatele a k nim nutný pomocný personál. Dohlíží na dodržování příměří mezi Marokem a frontou Polisario od roku 1991 v nárazníkové linii na jihovýchodě Západní Sahary.

3.5. Konference EU a AU v Abidžanu a zákazy obchodních smluv EU a Maroka

Z hlediska vztahu summitu k problematice Západní Sahary, se vedl politický boj o účast SADR na summitu. SADR je členským státem AU a na základě tohoto členství měla právo i zájem se summitu zúčastnit. SADR považuje účast na summitu za diplomatický úspěch a zviditelnění i v zemích EU.

Maroko se nakonec i přes účast SADR summitu zúčastnilo, a to dokonce na nejvyšší úrovni – přijel král Mohammed VI. Tím se Maroku podařil velký diplomatický průlom. Maroko je významným ekonomickým partnerem mnoha evropských zemí, zejména Francie a Španělska a zároveň je příkladnou zemí v řešení problémů migrantů směřujících do Evropy. Příkladem z hlediska Evropy je řešení migrační krize už na území Maroka a vytvoření dobře vybavených uprchlických táborů taky přímo na marockém území. (Beniss, 2017)

Evropská unie navíc vydala jednoznačné prohlášení, že účast SADR na summitu v žádném případě neznamena uznání samostatnosti tohoto subjektu. Výsledkem summitu pro strany konfliktu o Západní Saharu tedy jednoznačně politicky a diplomaticky vyzněly ve prospěch Maroka. (Khalid, 2017a)

Evropská unie a Maroko mají od roku 2014 podepsány obchodní dohody týkající se nerostného bohatství, vývozu zemědělských produktů a možnosti rybolovu ve výsostných marockých vodách. Tyto dohody jsou pokračováním tajných dohod mezi Marokem, Španělskem a Francií z roku 1975, kdy po odchodu Španělska z území Západní Sahary toto území ze tří čtvrtin obsadilo Maroko Zeleným pochodem. Za tichý souhlas Španělska a Francie s obsazením území Maroko povoluje rybolov ve výsostných vodách Západní Sahary těmto dvěma zemím.

V roce 2015 Vrchní soud Velké Británie rozhodl o podnětu fronty Polisario, že dovozy surovin z území Západní Sahary nemohou podléhat Smlouvě o přidružení

Maroka k EU a s tím souvisejícími obchodními dohodami zařazující zboží z území Západní Sahary do skupiny preferovaného zboží s nižším clem. Toto území má podle rozhodnutí soudu status nesamosprávného území dle OSN a ani jedna země EU neuznala obsazení území Marokem za oficiální rozšíření území do Marockého království. (Lashini, 2017)

Ještě dál šel v prosinci 2016 Evropský soudní dvůr (ESD), který vydal konečné rozhodnutí o neplatnosti hospodářských a zemědělských dohod mezi EU a Marokem. Soudní dvůr dospěl k závěru, že Západní Sahara má dle OSN status samostatného území plně odděleného od Marockého království. Z tohoto důvodu nemůže být na území Západní Sahary uplatňována žádná obchodní ani asociační dohoda EU s Marokem. Soud konstatuje, že uzavřením této dohody EU porušila svou povinnost respektovat právo obyvatel Západní Sahary na sebeurčení a právo lidu Sahrawi neuznávat nezákonnou situaci spočívající v obsazení části území Marokem. Dohoda tedy nebyla uzavřena v souladu s pravidly mezinárodního humanitárního práva platným pro uzavření mezinárodních smluv. V rozsudku se přímo mluví o faktickém okupačním stavu na území Západní Sahary. Soud dále vyzývá komisi EU k revizi všech svých smluvních vztahů s Marokem a pozastavení jednání o nových, kde se jedná nebo by se jednalo o území Západní Sahary nebo k nim přináležícím vodám. (Lashini, 2017)

Bez ohledu na jasný rozsudek ESD komise EU hledala možnosti jednání s Marokem o hledání mezer, které umožní pokračování obchodního toku z území Západní Sahary prostřednictvím smluv s Marokem. V lednu 2018 se vyhrotilo jednání s Marokem o nových obchodních smlouvách o rybolovu ve výsoštných vodách Maroka a Západní Sahary. Nyní platné smlouvy vyprší v červenci 2018 a komise EU má velký zájem podepsat s Marokem nové. Vzhledem k rozsudku ESD však chce požádat jednotlivé země EU s vyslovením souhlasu o těchto jednáních. Maroko vyhrožuje vypovězením těchto smluv, a dokonce zazněly i slova o zrušení současné migrační politiky Maroka a umožnění proudění uprchlíků ze subsaharské Afriky do Evropy přes území Maroka. Maroko dokonce na krátkou dobu v roce 2011 vykázalo lodě EU ze svých a západosaharských vod. Naopak nový prezident SADR a generální tajemník fronty Polisario Brahim Gali vyzval EU, aby se řídila rozhodnutím ESD a nejednala s Marokem o nové smlouvě o rybolovu. Komise EU je tedy v nelehké situaci. Na jedné straně chce hájit své ekonomické zájmy i pod tlakem rybolovných společností poukazujících na nejistotu jejich budoucí činnosti. Na straně druhé je zde respektování rozhodnutí ESD a

celkem zjevné právní, humanitární a morální povahy situace. (News24, 2017a) (Viták, 2011) (Sahara Press Service, 2017b)

Podle prohlášení Komise EU využívá protokol o rybolovu s Marokem asi 120 plavidel z 11 zemí EU – nejvíce ze Španělska, dále z Portugalska, Itálie, Francie, Německa, Litvy, Lotyšska, Nizozemska, Irska, Polska a Velké Británie. Podstatná část rybolovu probíhá ve výsostných vodách Západní Sahary. EU za možnost rybolovu platí Maroku 30 miliónů EUR ročně, 16 miliónů za přístup do vod Maroka, tedy dle jurisdikce Maroka i do vod Západní Sahary, 14 miliónů jako příspěvek na rozvoj marockého odvětví rybolovu. Tyto peníze by z velké části měly skončit na území Západní Sahary, ale není tomu tak. Původní obyvatelé Západní Sahary z těchto peněz nemají téměř žádný prospěch, podnikání se jim povoluje až po prohlášení naprosté poslušnosti a loajality vůči Marockému království a většina obyčejných lidí je nezaměstnaných, protože firmy na území Západní Sahary jsou zřizovány přímo Marokem, nebo vznikají s povolením marockých úřadů a preferují zaměstnávat marocké státní příslušníky. (Jonsonn, 2012)

4. Faktory ovlivňující budoucí vývoj a současné vlivy na nedořešení konfliktu

Světlem se v posledních desetiletích prohnalo hned několik krizí. Už od dob studené války se obě supervelmoci, tedy USA a Rusko (SSSR), snažily ovlivnit vývoj na území Západní Sahary. USA podporovalo Maroko za účelem oslabení levicově orientované fronty Polisario, kterou naopak podporovalo Rusko. Kromě politicky zaměřeného vlivu, zde působily i vlivy hospodářské situace a nedemokratičnost regionu, ovládaného převážně diktátorskými režimy. Arabské jaro, které proběhlo v několika zemích severní Afriky, změnilo hned několik desítek let trvajících režimů a sesadilo z vedení státu několik tamních vůdců. Přední mezinárodní instituce se snaží problém Západní Sahary řadu let vyřešit, avšak stále marně.

4.1. Arabské jaro, uprchlická krize a islámský extrémismus

Arabské jaro má do dnešních dnů obrovský vliv na zhoršení mezinárodní situace ve světě, tedy logicky i na vývoj řešení situace kolem Západní Sahary. Původní nebo prvotní cíle demonstrací v arabských zemích od konce roku 2010 bylo zlepšit životní podmínky obyvatel zrovnoprávněním podmínek pro všechny a demokratizace společnosti. Ve většině zemí vládli silní vůdci mnohdy silně nedemokratickými metodami. Počátek arabského jara provázely velké demonstrace v Tunisku v prosinci 2010 vyvolané sebevražedným upálením prodávče Muhammada Buaziziho. Tato vlna protestů a demonstrací se postupně rozrostla do dalších severoafrických zemí, zejména do Libye, Egypta a Alžírsko a zemí na arabském poloostrově a Blízkém východu, do Jemenu, Bahrajnu a Sýrie.

Postupem času se demonstrantům podařilo odstranit největší diktátory v jednotlivých zemích a s nimi i systém řízení daných zemí. Výsledkem, ale ve většině zemí byl chaos postupně přerůstající v ozbrojený boj o ovládnutí těchto zemí několika skupinami obyvatel. Tyto skupiny byly mnohdy silně džihádisticky orientované a dostávaly se do konfliktu s demokratičtějším zaměřením. S tím v jedné řadě šel prudce rostoucí islámský extremismus. Výsledkem byl mnohdy naprostý rozpad fungování základních funkcí státu jako je policejní systém, ochrana hranic, soudní, rozpočtové, zásobovací a dalších funkcí. Obyvatelstvo tak začalo ztrácet důvěru ve svůj stát a jeho základní funkce. Důsledkem byly vznikající ozbrojené konflikty, které v některých zemích přerostly až do určitých forem občanské války.

V tomhle ohledu bylo dá se říci výjimkou, že je Maroko výjimkou. Velice slušné životní podmínky marockých obyvatel a jejich velká oblíbenost krále Mohameda VI. vedlo k podstatně menším demonstracím ve srovnání s jinými severoafrickými zeměmi. Vedení království navíc na tyto demonstrace rychle zareagovalo sliby o zlepšení situace v oblasti lidských práv a demokratizace společnosti včetně změny ústavy.

Toto se však netýkalo obyvatel na území Západní Sahary. Západní mocnosti svým způsobem považovaly Maroko za příkladnou zemi, která velice úspěšně zvládla arabské jaro. Rozhodně tyto země neměly a do současnosti nemají zájem destabilizovat situaci v Maroku, a proto nevyvíjejí žádný velký tlak na Maroko směřující k řešení situace v Západní Sahaře. Vnitropolitická situace v Maroku ve své podstatě nedovoluje uznání Západní Sahary jako samostatného státu. Vedlo by to zcela jistě k velkým protestům, které by vyústily ve svržení monarchie a nastolení chaosu s možným posunem směrem k islámskému extremismu.

Maroko tedy politikou velmocí a evropských zemí získalo daleko větší volnost v řešení situace na jím obsazených územích Západní Sahary a upevňování svých zejména ekonomických a mocenských pozic bez velkých protestů západních zemí. Získává sebevědomí i po opětovném vstupu do AU a úspěšné diplomatické misi krále Mohammeda VI. na summitu EU a AU v listopadu 2017 v Abidžanu. Důsledkem je marocký sebevědomý postoj ve sporu o vývoz nerostného a přírodního bohatství z území Západní Sahary. Maroko si dovoluje otevřeně tlačit nebo snad i vyhrožovat uvolněním uprchlíků při migraci do Evropy, jestliže EU nevyřeší problémy těchto vývozů po rozhodnutí ESD.

V Maroku ani Západní Sahaře není problém islámského extremismu ani terorismu zdaleka tak palčivý jako jinde. Ale co není, může být. Destabilizace země nebo dokonce pád vládnoucí marocké garnitury by velmi pravděpodobně znamenal vzestup těchto nebezpečí. A po osamostatnění Západní Sahary by k této destabilizaci určitě došlo. Proto opět západní mocnosti a mezinárodní společenství obecně hledají možnosti, aby tomu zabránily a zároveň by se zcela neporušila práva lidu Sahrawi. Proto se z jejich pohledu jako jediná současná možnost jeví udržet současné status quo bez ozbrojených střetů, které by mohly velice rychle vyvolat velkou eskalaci napětí obou znesvářených stran.

Přesto import negativních jevů na území Západní Sahary má vzrůstající tendenci a probíhá zejména příchodem mladých bojovníků fronty Polisario z uprchlických táborů

v Tindufu. V těchto uprchlických táborech panují špatné životní podmínky a mladí muži se tak stávají snadným úlovkem džihadistických skupin včetně Al-Kaidá a Islámského státu. Většina z nich odchází bojovat do Libye nebo Sýrie, ale menšina z nich vstupuje do ozbrojených složek fronty Polisario. Proto byla v jednotkách mise MINURSO v listopadu 2017 vyhlášena nejvyšší pohotovost po hlasité podpoře džihádistů ze strany ozbrojenců Polisario na jižní straně nárazníkového pásma v Západní Saharě. (Brahim, 2017)

4.2. Nejednotnost Rady bezpečnosti OSN a geopolitický střet dvou supervelmocí

O nefunkčnosti a neakčnosti orgánů vedení OSN se diskutuje řadu let a bylo navrženo mnoho jiných forem fungování orgánů OSN. Je to způsobeno zejména právem veta světových supermocností v Radě bezpečnosti. Neschvalování rezolucí Valného shromáždění OSN v Radě bezpečnosti už bohužel přispělo k eskalaci mnoha lokálních konfliktů a velkým tragédiím. Nic lepšího pro všechny, však současná struktura OSN nenabízí a přijatelné funkční řešení neexistuje. Světové supervelmoci rozhodně nemají zájem se vzdát zejména práva veta v Radě bezpečnosti a jsou schopny dokonce OSN po ztrátě těchto práv opustit.

Od roku 1991 po přijetí příměří oběma stranami se díky mise MINURSO více méně příměří dodržuje, zachovává se stejný stav kontrolovaného území oběma stranami ve stanovených oblastech rozdělených nárazníkovými pásmy. Od roku 2016 se zejména v oblasti Guargueret situace značně vyostřila s dalším zhoršením situace v lednu 2018. Ale právě díky rychlým zásahům jednotek OSN se podařilo obě strany oddělit a k ozbrojenému střetu nedošlo. Doufáme, že to bude trvat i do budoucích měsíců a žádná ze stran se nadá strhnout k nějakému nenávratnému kroku. Obě strany bohužel tu motivaci mají. Polisario upadá čím dál víc do mezinárodní izolace, životní podmínky a nespokojenost v uprchlických táborech roste a jestliže chce Polisario dál stát v čele lidu Sahrawi, musí být vidět. Naopak Maroko získává podporu od západoevropských mocností zejména jako vzorový příklad uprchlické krize. Dále Maroko těží z ekonomických zájmů zejména evropských zemí a v neposlední řadě diplomatického umění krále Mohammeda VI.

Toto může Maroko svádět k řešení situace v Západní Sahaře silou nebo dokonce vojenskou silou. Může uvažovat o tom, že západní mocnosti budou protestovat jen velice málo a brzy bude v jejich zájmu situaci nechat mimo zájem mezinárodního společenství.

Vyhrocující se situace ve vztazích USA a Ruska zejména v otázkách Sýrie, Krymu, východní Ukrajiny, KLDR a Libye vede k tomu, že tyto země nemají valný zájem řešit situaci v Západní Sahaře. Bez souhlasu s řešením těchto dvou zemí však k vyřešení konfliktu nikdy nedojde. Jejich vliv na geopolitické dění je tak velký, že nejenom díky právu veta v Radě bezpečnosti OSN se bez jejich navzájem schválených návrhů k ničemu nedojde.

4.3. Mezinárodněprávní vlivy a postoje

Saharská arabská demokratická republika byla vyhlášena frontou Polisario 27.2.1976 jako nezávislý stát na celém území bývalé španělské kolonie s názvem Španělská Sahara. V dnešní době je území rozděleno písečnými zdmi vybudovanými Marokem a s nimi souvisejícím nárazníkovým pásmem kontrolovaným jednotkami mise MINURSO od roku 1991 po vyhlášení oboustranného příměří. Fronta Polisario kontroluje nyní zhruba 25 % území, zbylé území pak kontroluje Maroko a považuje ho za nedílnou součást Marockého království a nazývá ho svou jižní provincií. Mnoho zemí v minulosti uznalo samostatnost Západní Sahary, avšak několik z nich rozhodnutí vzalo zpátky. Na půdě OSN si Západní Sahara také nevede zrovna nejlépe. Konflikt stagnuje a OSN a Rada bezpečnosti jsou ve svízelné situaci v brzkém vyřešení tohoto konfliktu.

Z mezinárodních institucí OSN SADR za člena nepřijalo. Území Západní Sahary OSN zařadilo do skupiny nesamosprávných území s nevyřešeným statusem. Africká unie přijala SADR za plnoprávného člena v roce 1982 a poté na protest proti tomuto aktu z této organizace vystoupilo Maroko v roce 1984 a to až do roku 2017. V EU ani jedna členská země SADR neuznala, ale na druhou stranu území Západní Sahary ani jedna členská země EU neuznává jako nedílnou součást Marockého království. Nejednoznačný postoj oficiálně vydává Liga arabských států, která k SADR vydala prohlášení, že podporuje marockou územní celistvost, ale bez jasného prohlášení, zda se to vztahuje i na území Západní Sahary, navíc v určitých letech uznalo SADR 5 zemí z 22 členů.

V poslední době se nejvíce o uznání samostatnosti SADR jednalo při přípravách summitu EU-AU v Abidžanu v listopadu 2017, kdy SADR jako členská země AU svou

účast vyžadovala a na základě toho Maroko hrozilo bojkotem summitu, výsledkem nakonec byla účast obou zemí.

4.3.1. Státy uznávající samostatnost SADR

Do roku 2017 oficiálně uznalo SADR 84 členských zemí OSN, z nichž 39 uznání pozastavilo nebo stáhlo. Některé další země uznávají frontu Polisario jako legitimního zástupce lidu Sahrawi, ale ne jako vládu samostatného státu. Z větších zemí uznává samostatnost SADR: Alžírsko, Mexiko, Irán, Venezuela, Bolívie, Vietnam, Nigérie a Jižní Afrika. K dalším zemím patří Angola, Mosambik, KLTR, Rwanda, Panama, Tanzánie, Etiopie, Laos, Kapverdy, Ghana, Guayana, Nikaragua, Uganda, Zambie, Kuba, Sierra Leone, Zimbabwe, Vanuatu, Mauritius, Ekvádor, Libérie, Belize, Salvador, Honduras, Namibie, Východní Timor, Keňa, Uruguay a Jižní Súdán. (PBS, 2004)

Z velkých zemí, které SADR uznaly, ale poté uznání zrušily je nejvýznamnější Indie, dále pak sousední země Mauretánie a dál například Sýrie, Libye, Kambodža, Svazijsko, Čad, Mali, Peru, Kolumbie, Guatemala, Albánie, Paraguay a další. Jedinou členskou zemí EU, kde bylo k uznání blízko je Švédsko, kdy jeho parlament v roce 2012 odhlasoval souhlas s uznáním samostatnosti SADR, ale právní akt podle švédské ústavy měla provést švédská vláda, která po dlouhých diskusích definitivně v roce 2017 toto udělat odmítla. (News24, 2013) (News24, 2016d)

4.3.2. Antagonismus zájmů fronty Polisario a Maroka a referendum

Na první pohled jsou zájmy fronty Polisario a Maroka ohledně kontroly nad územím naprosto neslučitelné. Fronta Polisario od roku 1975 souhlasila s opakovanými rezolucemi OSN o vyhlášení a uspořádání referenda o samostatnosti Západní Sahary. Tato skutečnost je i podložena vysláním mise MINURSO na území Západní Sahary. MINURSO (Mission for the Referendum in Western Sahara) už z názvu Mise pro uspořádání referenda o samostatnosti Západní Sahary jednoznačně vyplývá smysl této mise, tedy uspořádání referenda. Toto referendum se do dnešního dne z výše popsanych důvodů dodnes neuskutečnilo, fronta Polisario na této podmínce řešení konfliktu trvá a požaduje po OSN pomoc, někdy až i potřebu vynucení uskutečnění tohoto referenda.

Naopak Maroko s vyhlášením referenda zásadně nesouhlasí, území Západní Sahary považuje za nedílnou součást území Marockého království a jako projev dobré vůle nabízí vyhlášení autonomie tohoto území za jimi stanovených podmínek. Od roku 2004 Maroko definitivně odmítá.

Jako téměř poslední enkláva v Africe, kde nebyla ukončena kolonizace Afriky, je z mezinárodněprávního a morálního hlediska nemožné vzít původnímu obyvatelstvu možnost rozhodnout o svém dalším osudu. Lidé Sahrawi, jak se původní obyvatelé sami nazývají, však už více než 40 let tuto možnost nedostali. O výsledku referenda v roce 1975 by zajisté nebylo pochyb. Dnes už by nikdo o právoplatnosti samostatnosti SADR nepolemizoval a byla by uznána drtivou většinou zemí světa a všemi významnými mezinárodními organizacemi.

Část obyvatelstva Sahrawi žijící v Marokem ovládané části Západní Sahary se zcela jistě zapojila do marocké administrativy i ekonomických struktur nebo založila smíšené rodiny. Na základě těchto skutečností by mnoho obyvatel zvažovalo, zda zůstat žít v Maroku nebo začít vše budovat od začátku v SADR. Malá část se rozhodně mezi svými spoluobyteli zdiskreditovala natolik, že po vítězném referendu by dokonce musela opustit SADR. V uprchlických táborech v Alžírsku zase naopak zejména mezi mladší generací bude část obyvatel, kteří k Západní Sahaře ztrácejí vlastenecký vztah a cítí se být spíše Alžířany a chtějí by zůstat žít v Alžírsku.

Dalším bodem je příliv marockého obyvatelstva na území Západní Sahary organizovaný Marokem. Tato asimilace je samozřejmě podporována Marokem a motivována zlepšením výkonu ekonomických jednotek v této oblasti. Mnoho z těchto Maročanů už považuje území za svůj domov, mladé generace zde žijí od narození a pravděpodobně by zde chtěli zůstat. Tito lidé, kteří mají mnohaletou minulost života na těchto územích a mnohdy už žijí ve smíšených rodinách s původními obyvateli, musí mít možnost rozhodnout o budoucnosti tohoto území. Vzhledem k jejich počtu by referendum mohlo dopadnout jinak než v souladu s přáními lidu Sahrawi. Proto je velice obtížné vyřešit tento problém, který od počátku brání uspořádání referenda. Vytvoření volebních seznamů bylo důvodem neuspořádání referend v minulosti a v dnešní době shoda obou stran na tom, kdo se mohl referenda zúčastnit, je neproveditelná.

Autonomie prosazovaná Marokem jako jediná možná varianta podporovaná západními mocnostmi, a i mezinárodními společenstvími je výhodná pro marocké přistěhovalce, ale už méně pro sahrawský lid. Autonomií by se zachovaly v současném stavu téměř všechny administrativní a ekonomické struktury. Ty jsou v drtivé většině řízeny marockým obyvatelstvem.

Z těchto informací lze dojít k závěru, že pro původní obyvatele Západní Sahary je ekonomicky i politicky lepším řešením referendum. To je ale za současných politických a mocenských poměrů zcela vyloučeno. Na výběr těmto lidem tedy bohužel zbývá jen autonomie v rámci Maroka nebo se smířit se současným stavem status quo. Autonomie určitě přinese ekonomické zlepšení situace těchto lidí, možnost návratu z alžírských uprchlických táborů. Ale přinese i postupnou asimilaci do marockého obyvatelstva a alžírského obyvatelstva pro lidi, kteří se nebudou chtít vrátit z Alžírsko. Naopak zachování stavu status quo přinese další zhoršování životních podmínek těchto lidí zejména v uprchlických táborech, ale sahrawský lid si zachová částečně svou národní hrdost a sen o samostatném státu s velkým nerostným a přírodním bohatstvím. (Sahara press service, 2016b)

4.3.3. Politika a vliv afrických států po vstup Maroka do AU a rostoucí napětí v uprchlických táborech v Alžírsku

Největším spojencem fronty Polisario je bezesporu Alžírsko. Na jeho území v uprchlických táborech v oblasti Tindufu žije dle odhadů na 160 000 uprchlíků a nachází se tam i vláda SADR a velitelství fronty Polisario. Konflikt v Západní Sahaře znamenal do dnešních dnů neurovnanou diplomatickou roztržku mezi Marokem a Alžírskem, hranice těchto zemí jsou stále uzavřeny, a to už od roku 1994. (Hilal, 2013)

V poslední době ve spojitosti s poklesem cen ropy se ovšem zejména vojenská pomoc Alžírsko zmenšuje, protože sama alžírská vláda čelí zmenšeným příjmům, a obává se hospodářské krize v zemi.

Velké spojenectví mezi Alžírskem a frontou Polisario bylo prezentováno i účastí Abdelmaleka Sellala, alžírského premiéra na pohřbu mnohaletého vůdce fronty Polisario Mohameda Abdelazise, který zemřel v červnu 2016 v uprchlickém táboře v Tindufu. Navíc alžírský prezident Abdelaziz Bouteflika vyhlásil osmidenní státní smutek v Alžírsku. Mohamed Abdelaziz vedl frontu Polisario od roku 1976, tři roky po jeho založení. Jeho nástupcem se stal Brahim Gali. (News24, 2016e) (Amnesty international, 2017)

Další důležitou událostí se stala návštěva francouzského prezidenta Emanuela Macrona v Alžíru v prosinci 2017. Při této návštěvě vyzval Macron Alžírsko i Maroko ke společnému jednání o Západní Sahaře, zároveň sdělil doslova, že separatistická fronta

Polisario neexistuje sama o sobě, ale s podporou Alžírsko, které ji využívá k získání hegemonistického postavení v oblasti Maghrebu. (Bassine, 2017)

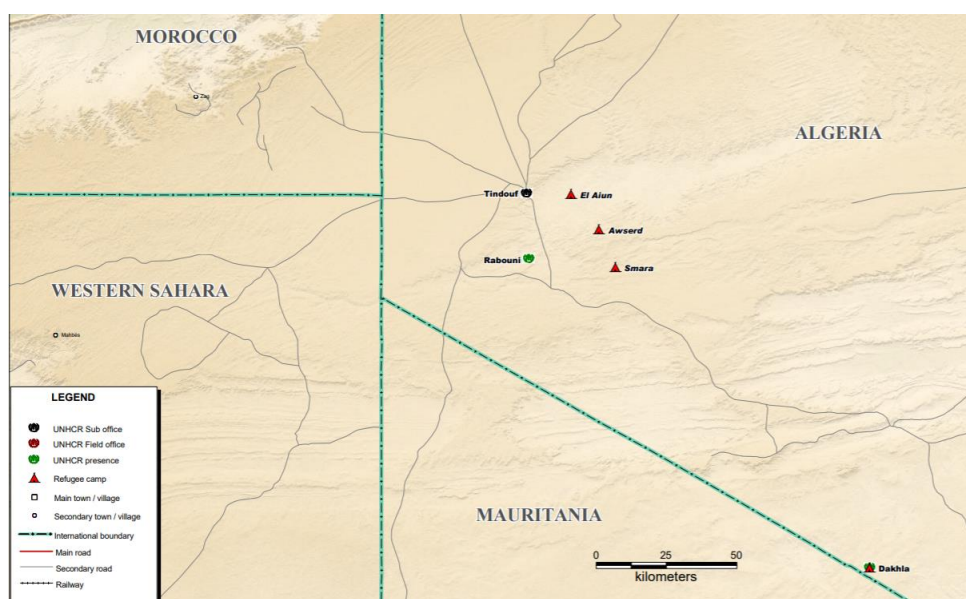
Na začátku roku 2018 Alžírsko oznámilo, že zastavení vojenské pomoci frontě Polisario odůvodněním ze vzrůstající finanční krize a alžírské neschopnosti zaplatit Rusku dluhy za dodané zbraně. Fronta Polisario na to rozhořčeně reagovala s tím, že pravým důvodem je tlak francouzského prezidenta Macrona. Ten dle názoru fronty Polisario na Alžírsko tlačí na ukončení podpory, což je způsobeno mimo jiné i po diplomatické výměně názorů mezi ním a Brahimem Galim.

Po setkání marockého krále Mohammeda VI. a jihoafrického prezidenta Jacoba Zuma na summitu EU-AU v Abidžanu oznámily obě země v prosinci 2017 obnovení diplomatických styků. Fronta Polisario tak ztrácí částečnou podporu jednoho z největších afrických příznivců. Diplomatické styky mezi Marokem a JAR byly přerušeny marockým odvoláním velvyslance z Pretorie v roce 2004 poté, co bývalý jihoafrický prezident Thabo Mbeki uznal samostatnost SADR. (Reuters, 2017)

Obecně se vývoj vztahů afrických zemí ke konfliktu v Západní Sahaře vyvíjí směrem ke konstatování, že fronta Polisario ztrácí své podporovatele a příznivce. Mnoho zemí odvolalo oficiální uznání SADR nebo přestává dávat frontě Polisario materiální nebo finanční podporu. Naopak Marocké království velkou diplomatickou ofenzívou podporovanou zejména Francií opustilo politiku prázdných židlí a vstupem do AU a později velice úspěšnou účastí na summitu EU-AU získává v mezinárodním společenství převahu.

Uprchlíkové tábory v jiho-alžírských oblastech v okolí Tindufu byly založeny v roce 1976 po přílivu marockého obyvatelstva na území Západní Sahary. Největší vlna uprchlíků přišla do oblasti Tindufu v letech 1979-1980 v době největší eskalace válečného konfliktu. Dalším vyhrocením situace byla stavba pískových zdí Marokem v letech 1980-1987 a tím pádem rozdělení území Západní Sahary na dva celky bez možnosti volného pohybu mezi nimi.

Obrázek 5. Uprchlické tábory v alžírské oblasti v okolí Tindufu

Zdroj: <http://www.unhcr.org/publications/maps/41c18b6d4/algeria-tindouf-area.html?query=western%20sahara>

V uprchlických táborech už žijí čtvrté generace Sahařanů v nedůstojných podmínkách jak životních, ekonomických tak i morálních. Uprchlíci jsou odkázáni na mezinárodní finanční pomoc zejména z EU (například v září 2017 EU přispěla na Světový potravinový fond Spojených národů (WFP) částkou 4,9 miliónů EUR – tato pomoc byla určena uprchlíkům v Tindufu), tak na pomoc lidskoprávních organizací v čele s Červeným křížem a půlměsícem a organizací Lékaři bez hranic a Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky UNHCR, Dětský fond Organizace spojených národů (United Nations Children's Fund) – UNICEF a mnoha jiných. Lidé tam žijí nejen v nedůstojném prostředí pro lidi dvacátého prvního století, ale postupem času v rostoucím morálním rozkladu bez víry v budoucnost. Podle některých zdrojů se tam stupňuje nebezpečně vzájemné rozbroje mezi politickými skupinami obyvatel. Dlouhodobě zde jediné politické názory vytvářela fronta Polisario po vzoru levicových vlád na Kubě nebo v některých zemích Afriky a střední Ameriky. S přetrvávajícími politickými neúspěchy, a i ztrátami spojenců však mezi uprchlíky roste nespokojenost s frontou Polisario. To vede na straně jedné k nebezpečné radikalizaci skalních příznivců fronty Polisario a na straně druhé ke vzniku zárodku nových politických hnutí mezi uprchlíky. Mezi těmito skupinami vznikají konflikty, které v poslední době vyústily i v několik krveprolití, někdy až připomínající politickou popravu. (News24, 2017b) (UN, 2016) (Alsalem, 2009)

Stále vedoucí složka uprchlíků je fronta Polisario, ta se snaží své vůdčí postavení udržet za každou cenu ať už likvidací odpůrců, tak nebezpečnou radikalizací ozbrojenců na území Západní Sahary. Toto vyústilo v blokaci dopravy frontou Polisario v oblasti Guargueret v lednu 2018, s na poslední chvíli odvráceným ozbrojeným střetem s marockou armádou. Hnutí tak ztrácí podporu zejména mladých lidí, kteří se v táborech už narodili a nevidí před sebou žádnou budoucnost a tím se v táborech rozšiřuje mimo jiné i islámský fundamentalismus. Další vývoj těchto problémů může způsobit obrovské problémy vedoucí až k možnému obnovení ozbrojeného konfliktu s Marokem. (Holley, 2017b)

4.4. Ekonomické a obchodní vlivy Západní Sahary

Území Západní Sahary se rozkládá od západního okraje pouště Sahary až k vodám Atlantiku. Jedná se kromě pobřežních oblastí o neúrodnou, vyschlou a pustou krajinu nevhodnou pro zemědělské využití, zároveň ovšem s poměrně velkým nerostným bohatstvím. V současné době jsou nejvýznamnější surovinou v oblasti fosfáty. Území je na světové poměry zatím ještě hodně neprobádané a předpokládá se nalezení mnoha dalších zdrojů a surovin. V pobřežních oblastech už probíhají průzkumy nalezišť plynu a ropy s velice nadějnými výsledky. Z dalších zdrojů je jednoznačně nejvýznamnější rybolov. Ve výsostných vodách Západní Sahary se nachází díky přírodním oceánským proudům mimořádně velké množství lovných ryb. Zejména rybáři z evropských zemí mají o lov ryb v této oblasti obrovský zájem. Ze zemědělských plodin je nejvýznamnější zelenina, která se pěstuje v rozsáhlých sklenících u města Dachla a dále pak pastevectví.

Fosfáty jsou nejdůležitější nerostnou surovinou nacházející se na území Západní Sahary. Maroko včetně území Západní Sahary produkuje 28 milionů tun fosfátu ročně, což jej staví na přední příčku světových producentů. Z hlediska fosfátových rezerv je na prvním místě, a dokonce téměř čtrnáctinásobně převyšuje Čínu, která se s 3,7 miliardami tun fosfátových rezerv umístila hned za Marokem. Fosfátové bohatství Maroko dlouhodobě zúročuje, a podílí se tak 70 % na světovém exportu fosfátů. Podle některých zdrojů ještě v neprobádaných oblastech mnohem větší. Přes 90 % fosfátů těžených Marokem se nachází na území Západní Sahary. (Sahara press service, 2017) (U.S. Geological Survey, 2014)

Fosfáty jsou zároveň spolu s rybolovem největším zdrojem ekonomických sporů obou stran konfliktu. Tyto spory jsou silně ovlivňovány rozhodnutími mezinárodních

právních a soudních orgánů. Ve velké většině tyto rozhodnutí zakazují Maroku nebo společnostem s marockým povolením vyvážet suroviny nebo vydávat souhlasy k průzkumu území bez výslovného souhlasu obyvatel Západní Sahary. Soudní rozhodnutí se vztahují i na druhou stranu smluv, tedy kupce fosfátů nebo rybolovné společnosti a v neposlední řadě i na státy a mezinárodní organizace, které tyto smlouvy podepisují s Marokem. Z marockého pohledu se problematikou těžby a vývozem fosfátů zabývá státní skupina nebo úřad OCP. (Sahara press service, 2018a)

Podle statistik bylo od roku 2013 do konce roku 2017 odvezeno celkem 9,15 miliónů tun fosfátů na 186 lodích v hodnotě téměř jedné miliardy USD. Tyto společnosti, které těží nerostné suroviny na území Západní Sahary a odvádí stovky milionů dolarů Maroku. WSRW zdůrazňuje nezákonnost těchto vývozů fosfátů z území Západní Sahary a poukazuje zejména na prohlášení Rady OSN pro lidská práva z let 2015 a 2016 a na rozhodnutí ESD z prosince 2016. (WSRW, 2018a)

Obrázek 6. Světová naleziště fosfátů

Zdroj: <https://www.mapsofworld.com/minerals/world-rock-phosphate-producers.html>

Od devadesátých let dvacátého století začíná zájem světových těžebních společností na prozkoumání zejména pobřežních oblastí území Západní Sahary v souvislosti s možnými nalezišti ropy a plynu. Přes nejednoznačnost těchto předběžných studií na začátku 21. století podepsalo jak Maroko, tak Polisario smlouvy o provedení průzkumu oblastí s několika společnostmi, z nichž nejvýznamnější byl francouzský Total a americká Kerr-Mc Gee. (Al Jazeera, 2006)

V roce 2002 ovšem Úřad pro právní záležitosti při OSN k těmto smlouvám vydal stanovisko. Toto stanovisko vycházelo z analýzy příslušných ustanovení charty OSN, rezolucí Valného shromáždění OSN, judikatury Mezinárodního soudního dvora a praxe suverénních států. Ve stanovisku se konstatuje, že stávající smlouvy o průzkumu nebyly protiprávní, ale pokud by další průzkum nebo s ním spojené činnosti probíhal bez souhlasu a ohledu na zájmy obyvatel Západní Sahary, porušovalo by to zásady mezinárodního práva. Výsledkem bylo ukončení průzkumu firmou Total v roce 2004 a totéž učinila i americká firma Kerr-McGee v roce 2006. Obnovení průzkumu započalo opět v roce 2014 společností Seabird Exploration, toto bylo ale v rozporu se stanoviskem OSN z roku 2002. (Sahara press service, 2016c)

Tato činnost i přes tlak občanskoprávních organizací a mezinárodních soudů neustává a možnost nalezení relativně obrovských nalezišť je tak silná, že určitě ani neustane. Možné nalezení bohatých zásob těchto surovin může v budoucnu sehrát možná i rozhodující roli v řešení konfliktu Západní Sahary.

Vody Atlantiku při území Západní Sahary jsou jedním z nejlepších a nejvýnosnějších mořských rybolovišť v Africe. Díky příhodným oceánským proudům se zde nachází velké množství ryb a pobřežní vody jsou navíc bez přírodních překážek, které by rybolovu bránily. Blízkost evropského kontinentu a Kanárských ostrovů a mnohasetletá tradice lovu ryb v této oblasti zde logicky láká mnoho evropských lodí.

Po odchodu Španělů z tohoto území se v tajných dohodách dohodlo Španělsko, Francie a Maroko na možnosti rybolovu lodí obou evropských zemí v těchto vodách. Výměnou za to byl tichý souhlas těchto evropských zemí s obsazením většiny území Západní Sahary marockými civilisty a vojáky.

V 90. letech 20. st. a na začátku 21. století bylo podepsáno několik dohod o rybolovu mezi Marokem a Evropskou unií. Tyto smlouvy byly mnohokrát podrobovány různým právním analýzám. Nejvýstižnější je analýza Evropského parlamentu z roku 2006. V této analýze se konstatuje: Západní Sahara je OSN považována za nesamosprávné území; Maroko není OSN uznáno jako mocnost zodpovídající za správu tohoto území. Fronta Polisario, mezinárodně uznávaný zástupce Sahrawijců, výslovně odsoudila zahrnutí vod Západní Sahary do dohody s Marokem. EU má právně závazné mezinárodní povinnosti ohledně svých vztahů k nesamosprávným územím. Rezoluce Třetí konference OSN o mořském právu uvádí: „*V případě území, jehož lid dosud nezískal*

úplnou nezávislost nebo jiný Organizací spojených národů uznávaný samosprávný status, nebo území pod koloniální nadvládou se ustanovení úmluvy [o mořském právu] o právech a zájmech provádějí ve prospěch lidu daného území s cílem podporovat jeho blahobyt a rozvoj“. EU je vzhledem k tomu, že úmluvu ratifikovala, tímto ustanovením vázána, což je uvedeno i v dohodě: „*s ohledem na ustanovení Úmluvy OSN o mořském právu*“. Kromě toho článek 11 Smlouvy o Evropské unii výslovně zavazuje EU k dodržování Charty OSN. EU proto musí zajistit, aby byl rybolov ve vodách Západní Sahary prováděn v souladu se zájmy a přáními tamějšího lidu. Pokud Fronta Polisario výslovně odmítla zahrnutí Západní Sahary do dohody, je těžko pochopitelné, jak by mohlo Maroko nebo EU tvrdit, že je tento požadavek splněn. (Sahara press service, 2018b) (Truper, 2006)

Poslední z těchto dohod přesto byla podepsána v roce 2014 a její platnost má vypršet v červenci 2018. Po výroku ESD z prosince 2016 o neplatnosti obchodních dohod vztahujících se na obchody nebo vývozy nerostných a přírodních zdrojů z výsostných území Západní Sahary bez souhlasu obyvatel Západní Sahary se hledá v EU řešení této situace. Evropský soudní dvůr se navíc v lednu 2018 vyslovil konkrétně k problematice rybolovu a plně potvrdil i tuto oblast za součást právoplatného rozhodnutí z prosince 2016. (Evropský parlament, 2013) (WSRW, 2018b)

4.5. Monitoring a svoboda projevu

Stejně jako v jiných ohniscích mezinárodních konfliktů působí i na území Západní Sahary několik desítek organizací zabývajících se monitorováním dodržování lidských práv v dané oblasti. Tato činnost spočívá v kontrolování svobody slova a projevu, svobody volného pohybu a svobody podnikání za stejných podmínek pro všechny. Nedílnou součástí je i monitoring prosazování principů rasové segregace a nesnášenlivosti a jiných principů z oblasti základních lidských práv.

Pro vybudování trvalého míru a možnosti bezpečného pohybu osob v oblasti Západní Sahary je nutné rovněž odstranit nebezpečí z minulé války. K tomu velmi napomáhají organizace zaměřené na odstraňování pozůstatků válečných konfliktů, jako jsou nášlapné miny, nevybuchlé granáty a munice. Po konfliktu mezi OSN a Marokem v roce 2016 na základě výroku generálního tajemníka OSN Pan Ki-muna o okupaci Západní Sahary Marokem byli z území Západní Sahary kromě 80 civilních pracovníků mise MINURSO vykázáni také pracovníci Mezinárodní organizace proti nášlapným

minám (UNMAS). Západní Sahara je jedním z nejvíce zaminovaných území na světě, od roku 1975 podle UNMAS bylo hlášeno více než 2 500 obětí nášlapných min. (UN, 2018)

Od začátku konfliktu v osmdesátých letech minulého století se tyto organizace aktivně podílely na monitorování situace v oblasti a z počátku bylo pro externí aktivisty a reportéry nejdůležitější monitorování vysídlování nebo útěku desetitisíců západosaharských civilních uprchlíků z tohoto území na jih Alžírsko a zároveň informování o obětech válečného konfliktu a s tím souvisejících represích. Maroko i fronta Polisario se v té době navzájem obviňují z válečných zločinů, smrti nebo zmizení mnoha civilistů včetně žen a dětí. Z hlediska pohledu z tohoto hodnocení vyšla jednoznačně lépe fronta Polisario, kde žádná ze světových lidskoprávních organizací ani světových mocností nezařadila frontu Polisario do seznamu organizací válečných zločinců, naopak Maroko bylo v této oblasti kritizováno ze skupiny nezávislých organizací zejména od organizací Amnesty International, Freedomhouse a Reportérů bez hranic. (Amnesty international, 2013)

Další oblastí pomoci je zlepšení životních podmínek v uprchlických táborech na jihu Alžírsko v oblasti Tindufu. Do této pomoci se kromě výše uvedených organizací zapojily i skupiny zaměřené na výslovnou pomoc k zabezpečení základních životních potřeb uprchlíků jako jsou potraviny, bydlení, voda a základní hygienické potřeby nutné pro život a nešíření epidemií nakažlivých nemocí. Aktivita na pomoc uprchlíkům v Tindufu probíhá i v České republice. (Sahara press service, 2017c) (Kamenický, 2016)

V současné době k neaktivnějším organizacím působícím na území Západní Sahary patří Amnesty International, která zde působí téměř od počátku konfliktu po odchodu španělských kolonizátorů. Podává pravidelný monitoring stavu dodržování lidských práv a upozorňuje na největší excesy zejména ze strany marockých ozbrojených jednotek. Totožnou činnost provádí i v uprchlických táborech v alžírském Tindufu se stejně velkými nedostatky a problémy.

Například v roce 2017 upozorňuje Amnesty International na to, že mise MINURSO je jediná mírová mise OSN, která stále nemá pravomoc k monitorování lidských práv v oblasti. Konstatuje, že tato pravomoc má zásadní význam pro zajištění práv a zabránění nepravostí páchaných na území Západní Sahary daleko od pozornosti světa a bez kontroly odpovědných osob. Sledování lidských práv je obzvláště naléhavé vzhledem k pokračující beztrestnosti minulých případů zneužívání a porušování zákonů

a práv na území Západní Sahary, ale taky v uprchlických táborech v Tindufu. Organizace zároveň sleduje i nově civilní proces s 24 obyvateli Sahrawi s událostí v městě Laayoune z roku 2010. (Amnesty international, 2016a) (Sahara press service, 2016d) (News24, 2017f)

Maroko na územích Západní Sahary prosazuje oficiální politiku podpory rozvoje své chudé jižní provincie. Tato podpora spočívá v dotacích na suroviny, které jsou v daném území silně nedostatkové, zejména vody, pohonných hmot a potravin a dotacích na rozvoj průmyslu, obchodu a cestovního ruchu. Tyto dotace ovšem dostávají jen maroční asimilovaní obyvatelé nebo Sahrawijci, kteří se podrobili marockým podmínkám znamenajícím uznání zejména marocké svrchovanosti. Ostatní obyvatelé této oblasti živoří na pokraji schopnosti nakrmit svou rodinu, nemohou sehnat žádnou práci a o vlastním podnikání se jim může jenom zdát.

Při jakémkoli projevu nesouhlasu nebo dokonce protestu jsou ihned zatýkáni všudypřítomnou marockou policií nebo tajnými službami. Tyto skutečnosti potvrzuje kromě mnoha jiných zejména organizace Reportéři bez hranic, která navíc z mnoha příkladů ukazuje i na nemožnost šíření svobodných informací nebo i dokonce volného pohybu po tomto území. (Amnesty international, 2016b) (Sahara press service, 2017d)

Monitoringem nesvobody původních obyvatel na Maroku kontrolovaných územích Západní Sahary se zabývá i několik občanských organizací ve Španělsku. Španělé tam žili v době jejich koloniální vlády a do Španělska se po španělském odchodu v roce 1975 přestěhovalo i několik tisíc původních obyvatel. Na začátku dvacátého prvního století v některých oblastech Španělska dokonce byly podepisovány protestní petice s několika tisíci podpisy. Sledování dodržování základních životních práv probíhá zejména i v uprchlických táborech v Tindufu s rovněž silně neuspokojivými výsledky. (Sahara press service, 2017e)

5. Závěr

Konflikt o územní uspořádání Západní Sahary probíhá od roku 1975. Od tohoto roku uplynulo už 43 let a původně žijící nebo aktivně zúčastnění lidé jsou už dnes v menšině vzhledem k rostoucímu počtu mladé generaci lidu Sahrawi. a taky statisíců Maročanů, kteří s podporou a dotacemi marocké vlády odešli žít na území Západní Sahary. Původní obyvatelé Sahrawi jsou dnes prakticky uzavřeni do tří navzájem těžko propojitelných skupin. První nejméně početná žije v neúrodných a vyschlých oblastech Západní Sahary na hranicích s Alžírskem kontrolovaných frontem Polisario. Druhá početnější žije v části Západní Sahary pod kontrolou marocké vlády v podřízeném a méněcenném postavení. Třetí nejpočetnější žije v jiho-alžírských uprchlických táborech v oblasti Tindufu. Ani jedna z těchto tří skupin obyvatel nežije v souladu se základními životními podmínkami ani ve srovnání s africkým standardem. Z toho logicky vyplývá radikalizace části mladé generace, další část hledá možnosti se začlenit do společnosti alžírské nebo marocké a malá část podléhá džihadistické propagandě a odchází bojovat do konfliktních oblastí severní Afriky nebo Blízkého východu.

Potomci příšlých Maročanů se včleňují do původního obyvatelstva a zakládají smíšené rodiny, které postupně přebírají marocký způsob uvažování a staví se na stranu Marockého království. Tyto skutečnosti způsobené mimo jiné i délkou nevyřešení konfliktu, způsobuje rezignace poměrně velké části obyvatel Sahrawi a ztrátu naděje na vytvoření samostatného státu. Pro mladé lidi narozené v uprchlických táborech je to z velké části už jen nějaká fikce nebo utopie v představách jejich rodičů a sami začínají hledat svůj směr, jak začít žít lépe a normálně. To vše také nahrává k budoucímu zániku snahy o samostatnou Západní Saharu a hraje do not Maroka.

V současném světě existuje mnoho konfliktů a stále vznikají další, které jsou pro světové nebo regionální mocnosti mnohem důležitější nebo z jejich pohledu zajímavější než starý, téměř v mezinárodním rozměru zapomenutý konflikt v Západní Sahaře. I z hlediska síly ozbrojených střetů vyžadující si radikální řešení se nedostává tento konflikt na začátek zpráv západních zpravodajských gigantů.

Mise MINURSO jako orgán OSN zatím plní svou současnou roli zachovat stav status quo. Úkolem je nepřipustit eskalaci ozbrojených střetů obou stran a OSN tím uchovává rovnováhu sil v oblasti Maghrebu, zejména mezi Marokem a Alžírskem. Původní cíl mise MINURSO stanovený OSN uspořádat referendum je v nedohlednu.

Pro světové, v tomto případě zejména evropské mocnosti je zajímavé z jejich hlediska zejména ekonomická spolupráce s touto oblastí, to je hlavně rybolov ve vodách Západní Sahary a vývoz fosfátů. Politické záležitosti se jednoznačně vážou k příkladné roli Maroka v oblasti uprchlické krize a jeho schopnost tuto situaci nekompromisně využívat. Navíc se Maroku po vstupu do AU a diplomatickém úspěchu na summitu EU-AU podařilo přesvědčit většinu zemí angažovaných do problémů v Západní Sahaře dostat na svou stranu.

Na straně fronty Polisario nebo spíš na straně práva lidu Sahrawi na sebeurčení, tak kromě posledního velkého spojence Alžírsko zůstaly jen mezinárodně právní organizace a spravedlivě objektivní rozhodnutí evropských soudů, zejména ESD z prosince 2016. A to je málo.

5.1. Jaká je perspektiva vzniku samostatného státu na území Západní Sahary?

Samostatný stát na území Západní Sahary uznaný OSN, EU, Arabskou ligu, a hlavně sousedy zejména Marokem je v nejbližších letech naprosto vyloučený. Ke vzniku státu by bylo nutné referendum obyvatel. S referendem zásadně nesouhlasí Maroko už od roku 2004 a nemíní o něm vůbec jednat. Území Západní Sahary považuje za nedílnou součást svého území jako svou jižní provincii. I v době od roku 1991 do roku 2004, kdy se o uspořádání referenda pod patronátem OSN jednalo, nikdy nebylo k jeho uspořádání blízko. Problémem nebyl jenom rozpor mezi Marokem a frontou Polisario ohledně vytvoření volebních seznamů a tím pádem přidělení volebních práv buď jen původním obyvatelům – lidu Sahrawi nebo i marockým přistěhovalcům. Hlavním důvodem byl marocký zájem o toto území a perspektiva ekonomických přínosů pro Maroko.

Dalším důvodem byla politická situace ve vlastním Maroku, kde nacionalistické cítění a myšlenky o Velkém Maroku posilovaly pozici marockých králů ve své říši. V současné době navíc Maroko upevňuje svou mezinárodní pozici. Je to pro západní svět vzorový příklad řešení uprchlické krize, je to země se silně stoupající domácí ekonomikou a tím pádem se stává velice žádaným obchodním partnerem zejména zemí EU. V poslední řadě se Maroku podařil i diplomatický průlom, v roce 2017 vstupem do AU a velice úspěšným působením krále Mohammeda VI. na summitu AU-EU.

Na straně fronty Polisario tyto úspěchy nejsou, pod jeho kontrolou je jen malá ekonomicky nezajímavá část Západní Sahary. Navíc díky rostoucímu napětí

v uprchlických táborech v Alžírsku a nezájmu světových supervelmocí o tento konflikt ztrácí postupně podporu jak afrických zemí, tak i zemí z dalšího rozvojového světa. Fronta Polisario přesto trvá na referendu o samostatnosti, a tak požaduje naplnit rezoluci OSN o vyslání mise MINURSO k zabezpečení uspořádání tohoto referenda.

5.2. Jaká je perspektiva zániku samostatného státu SADR?

V nejbližších letech je perspektiva zániku SADR také velmi malá. Počet členských zemí OSN, které uznávají samostatnost SADR, sice postupně klesá z původních 84 na dnešních 39, ale pořád pár skalních příznivců zůstává. Hlavním spojencem je stále Alžírsko, které sice pod tlakem Francie a svých ekonomických potíží také omezilo vojenskou pomoc frontě Polisario. Přesto pro jeho silné postavení zejména mezi africkými zeměmi není představitelný nějaký radikální obrat v jeho politice, už jen z důvodů vnitrostátní politiky. Konec podpory fronty Polisario by určitě znamenal velké nepokoje a protesty. Dalším alespoň částečným vítězstvím fronty Polisario je rozhodování mezinárodních právních organizací, hlavně Evropského soudního dvoru z prosince 2016. Tyto rozhodnutí zakazují mezinárodním organizacím, státům i firmám těžit, lovit, využívat nebo i vyvážet nerostné a přírodní bohatství z území Západní Sahary bez souhlasu původních obyvatel tohoto území. Toto rozhodnutí velice komplikuje dodržování, případně prodloužení obchodních dohod zejména mezi EU a Marokem. (WSRW, 2016)

V delší časové perspektivě ovšem v souladu se současným vývojem budou podporovatelé fronty Polisario slábnout a zapomínat na sliby. Mezinárodní společenství bude zapomínat na konflikt a místo uspořádání referenda bude tlačit na souhlas s vytvořením autonomie na území Západní Sahary. Navíc i potomci původních obyvatel prožívající celý svůj život v Alžírsku nebo na území Západní Sahary pod správou Maroka, se už s těmito myšlenkami nebo sny o samostatnosti Západní Sahary budou ztotožňovat méně a méně a budou postupně přebírat marocký nebo alžírský způsob uvažování.

5.3. Jak se bude v nejbližších letech žít v Západní Sahaře?

Obyvatelé žijící na území Západní Sahary nebo uprchlíci a jejich potomci žijící v uprchlických táborech v Alžírsku lze charakterizovat několika faktory. Lze je rozdělit na příznivce samostatnosti Západní Sahary a příznivce přičlenění Západní Sahary k Maroku. Dalším kritériem je místo, kde v současnosti žijí. Největší část obyvatel žije

na území Západní Sahary ovládané Marokem. Na tomto území žijí zhruba ve srovnatelných počtech příznivci samostatnosti i přičlenění k Maroku. Vzhledem k tomu, že administrativní a mocenské struktury na tomto území jsou ovládané příznivci přičlenění k Maroku, je jasné, která skupina obyvatel má lepší podmínky k životu.

Dalším bodem je příliv marockého obyvatelstva na území Západní Sahary organizovaný Marokem. Tato asimilace je samozřejmě podporována Marokem a motivována podporou ekonomických jednotek v této oblasti. Mnoho z těchto Maročanů už považuje území za svůj domov, mladé generace zde žijí od narození a pravděpodobně by zde chtěli zůstat. Dle mého názoru už i tito lidé, kteří mají mnohaletou minulost života na těchto územích a mnohdy už žijí ve smíšených rodinách s původními obyvateli, musí mít možnost rozhodnout o budoucnosti tohoto území.

Navíc část obyvatelstva Sahrawi, se zcela jistě zapojila do marocké administrativy i ekonomických struktur nebo založila smíšené rodiny. Na základě těchto skutečností musí zvažovat, zda zůstat žít v Maroku nebo začít vše budovat od začátku v SADR. Malá část se rozhodně mezi svými spoluobyteli zdiskreditovala natolik, že po vítězném referendu SADR by dokonce toto území musela opustit a začít žít nejspíš v Maroku.

Autonomie prosazovaná Marokem jako jediná možná varianta a podporovaná západními mocnostmi, a i mezinárodními společenstvími je výhodná pro marocké přistěhovalce, ale už méně pro sahrawský lid. Vyhlášením autonomie by zůstaly v současném stavu téměř všechny administrativní a ekonomické struktury v Západní Sahaře a ty jsou v drtivé většině řízeny marockým obyvatelstvem.

Další dvě skupiny obyvatel žijí v oblastech pod kontrolou fronty Polisario. Menší část z nich žije na čtvrtině území Západní Sahary a jedná se hlavně o bojovníky fronty Polisario a jejich rodiny a dále o zbytky nomádských kmenů žijících tradičním kočovným způsobem života v nehostinných pouštních oblastech. Větší a v dnešní době rozhodující část původních obyvatel lidu Sahrawi žije v uprchlických táborech v alžírském Tindufu.

V uprchlických táborech v Alžírsku roste mezi obyvateli nespokojenost s politikou fronty Polisario a nedůstojnými životními podmínkami. V táborech roste napětí, lidé ztrácejí víru v lepší budoucnost a nevidí žádné řešení své situace. To vede k radikalizaci silně podporované džihadistickými organizacemi. Zejména u mladých lidí, kteří se v táborech už narodili a nevidí před sebou žádnou budoucnost je část obyvatel,

kterí k Západní Sahaře už nemají vlastenecký vztah a cítí se být spíše Alžírany a chtěli by zůstat žít v Alžírsku.

Pro původní obyvatele Západní Sahary je ekonomicky i politicky lepším řešením referendum, to je ale za současných politických a mocenských poměrů zcela vyloučeno. Na výběr těmto lidem tedy bohužel zbývá jen autonomie v rámci Maroka nebo se smířit se současným stavem status quo. Autonomie určitě přinese ekonomické zlepšení situace těchto lidí, možnost návratu z alžírských uprchlických táborů, ale přinese jejich postupnou asimilaci do marockého obyvatelstva a alžírského obyvatelstva pro ty, kteří se nebudou chtít vrátit z Alžírsku. Naopak zachování stavu status quo přinese asi ještě zhoršování životních podmínek těchto lidí zejména v uprchlických táborech, ale sahrawský lid si zachová částečně svou národní hrdost a sen o samostatném státu s velkým nerostným a přírodním bohatstvím.

Změnu postoje Maroka může přinést jen tlak světových supervelmocí, zejména USA a Ruska. Tyto země ovšem o řešení konfliktu nejeví téměř žádný zájem a je to pro ně naprosto okrajová záležitost. Změnu v zájmu o konflikt v Západní Sahaře mohou přinést buď jen ostrá ozbrojená eskalace obou stran nebo případné nepokoje nebo dokonce povstání v uprchlických táborech v Alžírsku. To by donutilo světové velmoci se k tomuto problému alespoň na nějakou dobu vrátit. A co by pozornost světových mocností rozhodně k Západní Sahaře vrátilo okamžitě a na dlouhou dobu? Jedině zázračné výsledky nelegálního průzkumu pobřeží Západní Sahary v oblasti nalezišť ropy a plynu ... (Holley, 2014)

Obrázek 7. Západní Sahara dle mise MINURSO v roce 2017

Zdroj: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/minurso_apr2017.pdf

Západní Sahara je podivuhodná a zajímavá země, proto jsem si ji vybral jako téma mé bakalářské práce. Dění v Západní Sahaře se promítlo ve vnímání světa ve smyslu spravedlnosti a prosazování lidských práv, čímž mě inspirovalo a utvořilo můj názor na danou problematiku. Pro lidi, kteří zde žijí celý svůj život a je jedno jestli v Tindufu, Laayounne nebo v Dakhla, je to otázka hledání základních lidských potřeb, uživení svých dětí a ochrany jejich životů před vojáky vyzbrojenými z našich evropských, ruských, čínských nebo amerických továren. A nás, Evropany, nejvíc zajímá, zda můžeme bez jejich souhlasu chytat ryby v jejich vodách, nebo dovážet několik stovek tisíců tun fosfátů s velkým ziskem a zavírat oči nad porušováním lidských práv Marokem výměnou za to, že k nám nepošle uprchlíky.

Důležité je, aby se zlepšila situace pro místní obyvatele. Když budou žít v zemi, kterou budou považovat za svou vlast, když se nebudou bát střelení na ulici nebo zatýkáni za to, že řeknou svůj názor, když budou mít střechu nad hlavou a jejich děti nebudou mít hlad a budou moci chodit do školy, pak bude moci EU se Západní Saharou obchodovat. Lidé žijící v Západní Sahaře nebudou mít potřebu utíkat do pro ně neznámé Evropy a časem se tam bude moct jezdit za krásnou přírodou a pobřežím Atlantiku, jako na každou jinou dovolenou v nejpoblábnějších oblastech světa.

Seznam literatury

Primární zdroje

Ahmed, A., Akins H. 2012. Waiting for the Arab Spring in Western Sahara. *Al Jazeera*, 14 March. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/03/2012314101516261596.html>

Al Jazeera. 2006. Oil deals stoke Western Sahara tension. *Al Jazeera*, 4 April. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/archive/2006/04/20084915431441638.html>

Alsalem, R. 2009. UNHCR to expand confidence-building programme for Sahrawi refugees. *UNHCR*, 15 September. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/news/latest/2009/9/4aaf6edc6/unhcr-expand-confidence-building-programme-sahrawi-refugees.html>

Amnesty International. 2013. MAROC ET SAHARA OCCIDENTAL. DE NOUVELLES RÉVÉLATIONS SUR DES DISPARITIONS DE SAHRAOUI SOULIGNENT LE MANQUE DE VÉRITÉ ET DE JUSTICE. *Amnesty International*, 12 September. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/fr/documents/mde29/011/2013/fr/>

Amnesty International. 2016a. MAROC: LES AUTORITÉS DOIVENT METTRE EN ŒUVRE RAPIDEMENT LES RECOMMANDATIONS DU COMITÉ DES DROITS DE L'HOMME DES NATIONS UNIES. *Amnesty international*, 17 November. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/fr/documents/mde29/5158/2016/fr/>

Amnesty International. 2016b. MAROC: LES MANIFESTANTS DE SIDI IFNI DOIVENT BÉNÉFICIER D'UN PROCÈS EN APPEL ÉQUITABLE ET ÊTRE LIBÉRÉS À MOINS QUE LES ACCUSATIONS DE VIOLENCES NE SOIENT PROUVÉES. *Amnesty international*, 13 September. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/fr/documents/mde29/4763/2016/fr/>

Amnesty International. 2017. MAROC: AMNESTY INTERNATIONAL APPELLE LE MAROC À GARANTIR LE RESPECT TOTAL DE LA LIBERTÉ D'EXPRESSION, D'ASSOCIATION ET DE RELIGION. *Amnesty International*, 21 September. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/fr/documents/mde29/7141/2017/fr/>

Bassine, M. 2017. Alger chargé le chef du Polisario de répondre a Macron. *Le360afrique*, 9 December. Dostupné z: <http://afrique.le360.ma/algerie/politique/2017/12/09/17096-alger-charge-le-chef-du-polisario-de-repondre-macron-17096>

BBC News, 2013. The OAU: Fifty years on. *BBC News*, 24 May. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-22602946>

BBC News. 2011. Western Sahara profile. *BBC News*, 11 July. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-14115715>

Beniss, S. 2017. Moroccan pragmatism: A new chapter for Western Sahara. *Al Jazeera*, 13 February. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2017/02/moroccan-pragmatism-chapter-western-sahara-170213074116469.html>

Brahim, M. 2017. 'The oppression is brutal': Morocco breaks up Western Sahara protest ahead of UN talks. *Opendemocracy*, 24. April. Dostupné z: <https://www.opendemocracy.net/north-africa-west-asia/oppression-is-brutal-morocco-breaks-up-western-sahara-protest-ahead-of-un-talks>

CIA. 2014b. Africa: Morocco. *The world factbook*. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mo.html>

CIA. 2014a. Africa: Western Sahara. *The world factbook*. Dostupné z: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print_wi.html

Evropský parlament. 2013. Dohoda EU-Maroko o partnerství v odvětví rybolovu: protokol, kterým se stanoví rybolovná práva a finanční příspěvek. Evropský parlament, 10 December. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0522+0+DOC+XML+V0//CS>

Hilal, Y. 2013. A review of the UNHCR confidence building measures programme in the Western Sahara Territory and in the refugee camps near Tindouf. *UNHCR*, 17 November. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/52861b9b9.pdf>

Holley, R. 2014. US Policy on Western Sahara is Not Neutral – Robert M. Holley. *Morocco on the Move*, 9 April. Dostupné z: <http://moroccoonthemove.com/2014/04/09/us-policy-western-sahara-neutral-robert-m-holley/#sthash.iUT5WlSQ.4Vogd8yN.dpbs>

Holley, R. 2016. Ban Ki Moon on Western Sahara – Epic Fail – Robert M. Holley. *Morocco on the Move*, 10 March. Dostupné z: <http://moroccoonthemove.com/2016/03/10/ban-ki-moon-western-sahara-epic-fail-robert-m-holley/#sthash.uJufu4al.z7ES48oJ.dpbs>

Holley, R. 2017a. A Victory for UN Peacekeeping – Robert M. Holley. *Morocco on the Move*, 28 April. Dostupné z: <http://moroccoonthemove.com/2017/04/28/victory-un-peacekeeping-robert-m-holley/#sthash.dd9nTMn0.owlAlsOJ.dpbs>

Holley, R. 2017b. How Many More World Refugee Days before Sahrawis See Justice? – Robert M. Holley. *Morocco on the Move*, 20 June. Dostupné z: <http://moroccoonthemove.com/2017/06/20/many-world-refugee-days-sahrawis-see-justice-robert-m-holley/#sthash.fBX6iCQs.AUJY2MYU.dpbs>

ICJ. 1975. Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora z roku 1975 ve věci Západní Sahara. *International Court of Justice*, 16 October. Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/61/6197.pdf>

Jönsson, H. 2012. The EU-Moroccan Fisheries Partnership Agreement: A process-tracing case study of the potential extension in 2011. *Department of Political Science*. Dostupné z:

<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=2542959&fileId=2542967>

Kamenický, O. 2016. Filmový festival pro uprchlíky v poušti na Západní Sahaře. *Rozvojovka*, 8 September. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1829-filmovy-festival-pro-uprchliky-v-pousti-na-zapadni-sahare.html>

Khalid, I. 2017a Polisario tallies losses after Abidjan summit. *Polisario*, 5 December. Dostupné z: <http://polisario-confidential.org/1387-polisario-tallies-losses-after-abidjan-summit.html>

Khalid, I. 2017b. Polisario: How Emmanuel Macron has Angered Algerian Generals. *Polisario*, 14 December. Dostupné z: <http://polisario-confidential.org/1391-polisario-how-emmanuel-macron-has-angered-algerian-generals.html>

Labott, E. 2011. Morocco approves constitutional reforms. *CNN*, 1 July. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/07/01/morocco.vote.reforms/index.html>

Lahsini, Ch. 2017. British Pro-Polisario Association Sues British Department Over 'Illegal' Trade Dispute. *Morocco world news*, 7 September. Dostupné z: <https://www.moroccoworldnews.com/2017/09/228024/british-pro-polisario-association-sues-british-department-illegal-trade-dispute/>

Marks, A. T. 1976. *Spanish Sahara: Background to Conflict. African Affairs*. Oxford University Press.

Ministr zahraničních věcí. 1975. Vyhláška č. 65/1975 Sb. *Aion CS*, 8 July. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1975-65>

Mohamed, H. 2017. Morocco rejoins the African Union after 33 years. *Al Jazeera*, 31 January. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2017/01/morocco-rejoins-african-union-33-years-170131084926023.html>

News24, 2016b. 'Millions' protest over Ban's take on Western Sahara. *News24*. Dostupné z: <https://www.news24.com/Africa/News/millions-protest-over-bans-take-on-western-sahara-20160313>

News24. 2013. Big independence demo in West Sahara. *News24*, 6 May. Dostupné z: <https://www.news24.com/Africa/News/Big-independence-demo-in-West-Sahara-20130506>

News24. 2016a. Ban wants solution in Western Sahara. *News24*, 6 March. Dostupné z: <https://www.news24.com/Africa/News/ban-wants-solution-in-western-sahara-20160306>

News24. 2016c. Morocco's ouster of UN staff from Western Sahara denounced. *News24*, 27 April. Dostupné z: <https://www.news24.com/Africa/News/moroccos-ouster-of-un-staff-from-western-sahara-denounced-20160427-6>

News24. 2016d. Sweden won't recognise Western Sahara. *News24*, 16 January. Dostupné z: <https://www.news24.com/Africa/News/sweden-wont-recognise-western-sahara-20160116>

News24. 2016e. Western Sahara independence leader Abdelaziz buried. *News24*, 6 May. Dostupné z: <https://www.news24.com/Africa/News/western-sahara-independence-leader-abdelaziz-buried-20160605>

News24. 2017a. New UN envoy in Morocco to restart talks on disputed Western Sahara. *News24*, 17 October. Dostupné z: <https://www.news24.com/Africa/News/new-un-envoy-in-morocco-to-restart-talks-on-disputed-western-sahara-20171017>

News24. 2017b. Refugees in Algeria yearn for homeland in Western Sahara. *News24*, 11 April. Dostupné z: <https://www.news24.com/Africa/News/refugees-in-algeria-yearn-for-homeland-in-western-sahara-20171104>

News24. 2017f. Morocco sentences 23 to prison over W Sahara killings. *News24*, 19 July. Dostupné z: <https://www.news24.com/Africa/News/morocco-sentences-23-to-prison-over-w-sahara-killings-20170719>

PBS. 2004. Countries That Recognize the Sahrawi Arab Democratic Republic. *PBS*, 19 August. Dostupné z: <http://www.pbs.org/wnet/wideangle/uncategorized/sahara-marathon-countries-that-recognize-the-sahrawi-arab-democratic-republic/1052/>

Reuters. 2017. Zuma says S.Africa and Morocco will resume diplomatic ties -media. *Reuters*, 3 December. Dostupné z: <https://af.reuters.com/article/commoditiesNews/idAFL8N1O30BS>

Rwd. 2007. Swedish photographer expelled from Western Sahara a day after his arrest. *Reporters without borders*, 22 February. Dostupné z: <https://rsf.org/en/news/swedish-photographer-expelled-western-sahara-day-after-his-arrest>

Sahara Press Service. 2016a. Sahara occidental: Mogherini souligne la nécessité de rétablir la Minurso dans la plénitude de ses fonctions. *Sahara press service*, 1 September. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2016/09/01/3915.html>

Sahara press Service. 2016b. Le POLISARIO exhorte le Conseil de sécurité à fixer une date pour l'organisation du référendum d'autodétermination au Sahara Occidental (déclaration). *Sahara Press Service*, 9 July. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2016/07/09/2961.html>

Sahara Press Service. 2016c. Sahara occidental occupé: une compagnie d'études sismiques polonaise cesse ses activités. *Sahara press service*, 29 October. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2016/08/29/3875.html>

Sahara press Service. 2016d. Le défunt président Mohamed Abdelaziz a laissé derrière lui un peuple combattant et une direction unie. *Sahara Press Service*. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2016/07/09/2914.html>

Sahara Press Service. 2017. Des activistes européens dénoncent les violations par le Maroc des droits de l'Homme au Sahara occidental. *Sahara Press Service*, 28 November. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2017/11/28/12419.html>

Sahara Press Service. 2017a. La participation de la RASD, une "victoire pour le peuple sahraoui" (président de la République). *Sahara Press Service*, 30 November. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2017/11/30/12492.html>

Sahara press Service. 2017b. Le président de la République met en garde la France contre toute approche unilatérale concernant le conflit au Sahara Occidental. *Sahara Press Service*, 8 December. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2017/12/08/12627.html>

Sahara Press Service. 2017d. La liberté d'expression au Sahara occidental muselée par le Maroc, dénonce une ONG britannique. *Sahara Press Service*, 18 March. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2017/03/18/7803.html>

Sahara Press Service. 2017e. La Ceas-Sahara réaffirme son engagement dans la défense des droits de l'homme au Sahara occidental. *Sahara Press Service*, 11 December. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2017/12/11/12684.html>

Sahara press Service. 2018a. Le Front Polisario appelle les entreprises présentes illégalement au Sahara occidental à se conformer aux décisions de justice européennes. *Sahara Press Service*, 10 January. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2018/01/10/13062.html>

Sahara Press Service. 2018b. L'intergroupe sur le Sahara occidental au PE se félicite de l'avis de l'avocat de la CJUE sur l'accord de pêche UE-Maroc. *Sahara Press Service*, 10 January. Dostupné z: <https://www.spsrasd.info/news/fr/articles/2018/01/11/13060.html>

Sahara question. 2015. 30,000 Saharawis Call on MINURSO to Leave the Sahara. *Sahara question*, 8 November. Dostupné z: <https://sahara-question.com/en/news/30000-saharawis-call-minurso-leave-sahara>

Seddon, D. 1987. *Morocco and the Western Sahara. Review of African Political Economy*. Taylor & Francis, Ltd.

Světová naleziště fosfátů. In: *Mapsofworld* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <https://www.mapsofworld.com/minerals/world-rock-phosphate-producers.html>

Truper, H. 2006. NÁVRH STANOVISKA Rozpočtového výboru pro Výbor pro rybolov. *Evropský parlament*, 7 April. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pa/611/611029/611029cs.pdf

U.S. Geological Survey. Phosphate rock. *U.S. Geological Survey, Mineral Commodity Summaries*, February 2014. Dostupné z: https://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/commodity/phosphate_rock/mcs-2014-phosp.pdf

UN News. 2017. Western Sahara: UN welcomes withdrawal of Polisario Front from Guerguerat area. *UN News*, 28 April. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2017/04/556282-western-sahara-un-welcomes-withdrawal-polisario-front-guerguerat-area>

UN Security Council. 2001. Zpráva generálního tajemníka S/2001/613 Radě bezpečnosti (2001): I. Bakerův plán. *Security Council*, 20 June. Dostupné z: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2001_613.pdf

UN Security Council. 2003. Zpráva generálního tajemníka S/2003/565 Radě bezpečnosti (2003): II. Bakerův plán. *Security Council*, 23 May. Dostupné z: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/MINURSO%20S2003565.pdf>

UN. 2017. Resolution 2351 (2017). *United Nations*, 28 April. Dostupné z: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2351.pdf

UN. 2017. SECRETARY-GENERAL WELCOMES WITHDRAWAL OF MOROCCAN, FRENTE POLISARIO ELEMENTS FROM WESTERN SAHARA'S GUERGUERAT AREA, URGING ADHERENCE TO CEASEFIRE. *United Nations*, 8 May. Dostupné z: <https://minurso.unmissions.org/secretary-general-welcomes-withdrawal-moroccan-frente-polisario-elements-western-sahara%E2%80%99s-guerguerat>

UN. 2018. Western Sahara (MINURSO). *UN*, January 2018. Dostupné z: <http://www.mineaction.org/programmes/westernsahara>

UNSC. 1988. Rezoluce 621. *UN Security Council*, 20 September. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/541/48/IMG/NR054148.pdf?OpenElement>

UNSC. 1991. Rezoluce 690. *UN Security Council*, 29 April. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/596/26/IMG/NR059626.pdf?OpenElement>

UNSC. 2003. Rezoluce 1495. *UN Security Council*, 31 July. Dostupné z: [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1495\(2003\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1495(2003))

Uprchlíkové tábory v alžírské oblasti v okolí Tindufu. In: *UNHCR* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/publications/maps/41c18b6d4/algeria-tindouf-area.html?query=western%20sahara>

Území Západní Sahary. In: *Infoplease* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <https://www.infoplease.com/atlas/western-sahara>

Velké Maroko v představách marockých nacionalistů. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: https://it.wikipedia.org/wiki/Grande_Marocco#/media/File:Gran_Marruecos.PNG

Viták, V. 2011. Maroko vykázalo EU ze svých vod. Kvůli Západní Sahaře. *Aktualne.cz*, 27 December. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/maroko-vykazalo-eu-ze-svych-vod-kvuli-zapadni-sahare/r~i:article:726426/>

Vlajka Západní Sahary. In: *Statnivlajky* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <http://www.statnivlajky.cz/zapadni-sahara>

WSRW. 2016. EU appears clueless on import levels from Western Sahara. WSRW. Dostupné z: <http://www.wsrw.org/a105x3984>

WSRW. 2018a. Nutrien: The new giant on conflict minerals. WSRW, 7 January. Dostupné z: <http://www.wsrw.org/a105x4025>

WSRW. 2018b. EU Court advocate: Fish agreement invalid for including Western Sahara. WSRW, 10 January. Dostupné z: <http://www.wsrw.org/a106x4028>

Západní Sahara dle mise MINURSO v roce 2017. In: *Reliefweb* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/minurso_apr2017.pdf

Západní Sahara se současným stavem ovládaných území. In: *Vlastenci* [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: https://blog.vlastenci.cz/wp-content/nahrane/zapadni_sahara.jpg

Sekundární zdroje

Beránek, O. 2004. *Západní Sahara: Příběh nekonečného referenda*. Mezinárodní politika. Roč. 28, č. 9: s. 28. ISSN 0543-7962

Bureš, J. 2008. *SPOR O ZÁPADNÍ SAHARU – NESLUČITELNÉ POSTOJE A HLEDÁNÍ VÝCHODISEK* [online]. Dostupné z: http://www.dokumenty-iir.cz/PolicyPapers/Bures_PPZap.Sah.pdf

Kličniková, M., Černohous, T. 2015. *MEZINÁRODNÍ STATUS ZÁPADNÍ SAHARY: Analýza konfliktu a jeho mediace* [online]. Dostupné z: <http://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2015/2-2015/clanky/mezinarodni-status-zapadni-sahary.html#.Wr4UFYhuZPY>

Kropáček, L. 2002. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 80-7021-540-2.

Langeová, K. 2007. Hranice v písku, In: *National Geographic* (2007/5)

Miller, S. G. 2013. *A history of modern Morocco*. New York: Cambridge University Press. ISBN 9780521810708.

Plasová, M. 2013. *Status Západní Sahary* [online]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Status-Z%C3%A1padn%C3%AD-Sahary-UNSC.pdf>

Springerová, P. 2005. *Západní Sahara – příběh neukončené dekolonizace* [online]. Dostupné z: <http://fhs.uhk.cz/ibero/texty/pdf/KIAS027.pdf>

Springerová, P., Kudynová, M., Polcerová L. 2012. *Západní Sahara - zapomenutý konflikt*. V Olomouci: Periplum, Studie a analýzy (Periplum). ISBN 978-80-86624-60-0.

Šmíd, T. 2010. *Vybrané konflikty o zdroje a suroviny*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 978-80-210-5351-9.

Šmíd, T. 2016. *Zapomenuté konflikty*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-390-5.

Veselá, M. 2009. *Problém Západní Sahary* [online]. Dostupné z: <http://www.e-polis.cz/clanek/problem-zapadni-sahary.html>

Začalová, P., Uhlířová, J., Sedláček, B., Kaspříková, L., Kosová, K., Krajičková, B. 2004. *Západní Sahara - poslední africká kolonie* [online]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/podzim2004/HEN566/um/181428/zapadni_Sahara.pdf?lang=cs